

Ta lendab mesipuu poole...

Muusikaleht

Nr. 3
Märts
1996
Hind 6.-

KAS TORUPILLIL ON TULEVIKKU?

Sellel teemal nõustused koos arutlema LINDA ARRO (LA) — Viljandi Maa-valitsuse Kultuuri- ja Haridusosakonna juhataja asetäitja kultuuri alal, ALAR OJALO (A-r O) — EV Kultuuri-ministeeriumi Rahvakultuuri osakonna rahvaloomingu nõunik, ANNE OJALO

(A-e O) — Eesti Rahvakultuuri Arendus- ja Koolituskeskuse folklooribüroo juhataja, CIOFFi Eesti Rahvussektiooni vastutav sekretär, INGRID RÜÜTEL (IR) — Eesti Keele Instituudi folkloristika osakonna juhataja, CIOFFi Eesti rahvusdelegaat.

Veel numbris

Jüri ALPERTEN —
Eesti parim dirigent?
*Kui palju maksab
LAULUPIDU?*
Head muusikat odavalt
*H. ELLERI nim.
viulikonkurss
Barokipäevad
TARTU — Miina
Härmast uusima
muusikani*
Miina HÄRMA eesti
grammofonimuusikas
*Kui KALLE RANDALU
oli koolipoiss*
JUHAN JÜRMET ja
ARVO RATASSEPPA
meenutades
*Ristsõnal ainult üks õige
lahendus*
Ooperihoone sealauda
kõrvale
*USA tülis
muusikarahade pärast
Kanada ja Jaapaniga
Pavarotti naine nõuab
lahutust*
Bela Bartoki noorus

HUVI ON JA VILJANDI KOLLEDŽ ANNAB KAADRIT

LA: Kindlasti on torupillil tulevikku. Nii sügav ja järjepidev rahvamuusika kui meil Eestis ei saa välja surra. Suur torupillimeister on Viljandi naabermaakonnas — Ants Taul Valgamaal.

Meil Viljandimaal on praegu 12-13 rahvapilliainsamblit pluss laste ansamblid. Ka eakate klubide juures tegutsevad rahvamuusikud. Ja noori tuleb peale. Pealegi õpivad Viljandi Kultuurikolledžis noored autentset rahvapilli, ka torupilli. Esimesed kaks lendu on juba lõpetanud ja osalt üle Eesti laiali läinud. Sealt on välja kasvanud ka sellised tuntud ansamblid, nagu *Alle-aa* ja *Untsakad*.

IR: Viljandi kolledž teeb selles osas tõepoolest väga head tööd. Pillimehi on meil ikka olnud, see traditsioon pole kadunud. Eriti oluline on aga see, et seal õpetatakse ka rahvalaulu. Olin esimese lennu lõpueksamil komisjoni esimees. See oleks täiesti väärt olnud videokassetile võtta. Nii hästi pole eesti rahvalaule mitte kunagi enne lauldud. Nad õpivad seda mitte nootidest, vaid lintide järgi.

Ärge Aino Tammele ülekohtu tehke!

IR: Aino Tamm laulis uuemate rahvalaulude seadeid, mitte regilaule, nii nagu kunagi laulsid rahvalaulikud.

Kas neid õpetavad ka vanad rahvalaulikud ja -muusikud?

LA: Rahvalaulikuid on Eestis vähe järele jäänud. Kolledži õppejõud ja õpilased käivad neid üle Eesti lintidele jäädvustamas. Ühel ekspeditsioonil Viljandimaal olin nendega kaasas.

IR: Nad õpivad rohkesti folkloristide lindistuste järgi ja töötavad ka küsimusi teoreetiliselt läbi, kirjutavad kursuse- ja diplomitöid.

LA: Ühest I lennu lõpetajast Anto Kivibergist on saanud juba kolmandate Viljandi pärimusmuusika festivali eestvedaja.

Kui ma esmakordselt lugesin sõna "pärimusmuusika", tundus see mulle naljakana, pealegi on sõnal "pärima" kaks tähendust.

IR: Sõna "folk" on väga paljutähenduslik. Ameeriklased kasutavad autentse rahvamuusika tähistamiseks terminit "traditional music". Pärimusmuusika oleks selle eestikeelne vaste.

Vasakult Ingrid Rüütel, Linda Arro, Aivar ja Anne Ojalo

Mida kujutab endast näiteks Rapla koolifolk?

A-e O: See on esijoones muusika, mis noortele parajasti meeldib — põhiliselt popmuusika, kuigi selles võib olla ka pärimusmuusika elemente.

A-r O: Lisaksin Viljandi kolledži kohta, et see on muutumas kogu Lõuna-Eesti piirkonna kultuurikaadri sisuliseks väljaõppe ja koolituse kohaks. Seal tehakse seda, mida meie vajame. Ka Pedagoogikaülikoolis on olemas kultuurhariduse kateeder, kuid minu arvates saab maarahvas sealt vähe tarvilikku.

IR: Kolledži lõpetajad on nüüd läinud üle Eesti laiali, ühed on solistid, teised rahvamuusika ansamblite juhid.

KAS MUUSIKAKOOLIS TULEB ÕPETADA AINULT CHOPINI MÄNGIMA?

Oleks hea kui mõni neist pääseks ka muusikakoolidesse õpetama. Aga nad ütlevad, et sinna on raske sisse tungida. Ollakse ikka harjutud ühe malli järgi õpetama vaid klassikalist muusikat. Kui seal rahvaille õpetataksegi...

näiteks kannelt

IR: ...ka siis sageli mitte rahvapärast mängustiili. On ju ikka olnud, et rahvapilli mängitakse kuulmise järgi. Ainult nii on võimalik omandada rahvapärane autentne mängustiil.

A-e O: Toon konkreetse näite. Kui me kolm aastat tagasi alustasime rahvaliku viiulimängu stiili õpetamist lastele ja noortele, pöördusime ka muusikakoolide poole. Väga paljud — ma ei ütle, et kõik — olid selle vastu: see pidavat rikkuma klassikalise viiulimängu stiili ära ja lõpuks ei tulevat sealt ei ühte ega teist. Aga me tegime oma plaani teoks mitte muusikakoolide, vaid huviliste laste kaudu. Nagu praktika näitab, ei rikkunud me kedagi ära. Tuleb välja, et nii rahvaliku

kui klassikalise viiulimängu puhul on algõpetus põhiliselt sama.

Hiljuti olime selle grupiga jälle koos ja nentisime, et on välja kujunenud oma koolkond.

On see Särghaua süsteem?

A-e O: Suvel käisime koos Särghaual, Pärnumaal, talvel kuskil mujal. Nüüd otsustati, et ei mindagi laiali, moodustatakse uus muusikaansambel ja hakatakse esinemas käima üle Eesti.

IR: Samasuguseid kursusi viiakse läbi ka Viljandi kolledži entusiastide poolt. Muusikakoolis aga peaks võima omandada mõlemat viiulimängusüsteemi, muidugi eri õpetajate poolt. Pärast algkursust võiks spetsialiseeruda. Kõigist ei tule nangunii klassikalise viiuli professionaale.

Ja ega rahvaliku stiili äraõppimine klassikalise viiuli proffidele ülearune ole. Ma olen käinud ühel Rootsi sümfooniaorkestrikontserdil, kus mängiti klassikalist muusikat ja dirigeeris Eri Klas. Lisapala andsid aga viiuldajad Rootsi rahvamuusika stiilis. Muidugi nõuab see ka inimestelt andekust, et vallata mõlemat stiili ideaalselt.

Kas te pole püüdnud lahendada probleemi haridusministreeriumi kaudu?

IR: Pole suudetud. Ja ega meil ole veel ka piisavalt spetsialiste, et enamikes muusikakoolides selline õpetus sisse viia. On tegutsetud vabatahtlikkuse alusel ning huvilisi lapsi ja noori on jätkunud.

Nähtavasti võiks siiski pinda sondeerida haridusministeeriumis töötavate muusikute, samuti Muusikakoolide Liidu juhtide kaudu. Need paistavad olevat mõistlikud inimesed.

IR: Iga asi tahab natuke laagerdamist. Tuleb edasi minna sealt, mida me juba ise oleme saavutanud, nii nagu *Baltica* festivalide kaudu. Nõudsime, et sellel rahvusvahelisel üritusel osalevad

tantsutrupid tantsiksid vanu ehedaid kohalikke rahvatantse. Varem tegid seda ainult üksikud ansamblid: "Leegajus", "Hellero", Kihnu ansamblid. Püüdsime üht-teist ära teha juba nõukogude ajal isetegevusülevaatusel. Mäletan, istusime seal ükskord koos Tormisega. Suurt midagi ei tulnud välja. Aga nüüd...

VÕIDUKÄIK

Mis on siis nüüd saanud?

A-r O: Võidukäik on saanud. Nõukogude ajal me tantsisime lavastatud autoritantse. Nüüd oleme me toonud eesti rahvatantsu eesti rahva ette tagasi.

Rohked tantsurühmad, kes neid tantsivad, tantsivad paralleelselt endist moodi ka lavastantantse, mis on kavas üldtantsupidudel.

Aga kas te seal ei kavatse üle minna autoritantsudelt ehedatele rahvatantsudele?

A-e O: Üldtantsupeod ja *Baltica* on kaks eripalgelist üritust ja mõlemal on täita oma kindel koht eesti kultuuripildis.

Folklooriga tegeldakse meil mitte ainult koolides, vaid ka lasteaedades. Lasteaia- ealistele korraldatakse isegi omaette festival — "Porkuni piller" — Lääne-Virumaa on asja enda peale võtnud. On ka Lõuna-Eesti lasteaedade folklooripäevad. Laste folklooripäevi korraldatakse pea igas maakonnas ja linnas, nagu "Väikeste virred" Viljandimaal.

Aga kuidas on lugu rahvakultuuriga teistes maades? Pärast Taanis käimist tegi Saaremaa kultuurijuht L. Kuldsepp kohalikes lehtedes avalduse, et seal tegelikult rahva kultuuritegevuse juhtimine puudub. Kui rahvas tahab, siis teeb, kui ei taha, ei tee. Näiteks tõi ta ka kooli, kus on 17 rockansamblit ning mitte ühtegi rahvakultuuriga tegelejat.

A-e O: Ma olen ka Taani koolides käinud. Must masendus tuleb peale. Mõnes siiski on folklooriringe.

IR: Taanis ometigi tegeldakse rahvatantsuga, seda kehakultuuriseltsides, kus tegutsevad koos rahvatantsu- ja võimlemisringid. Nii on see olnud mitmel pool, ka meil.

Aga üldiselt on maailmas pilt kirev.

RAHVAKULTUURI RENESSANS LÄÄNE- EUROOPAS

Meile lähedases Põhja-Euroopas toimus 60-ndail aastail omamoodi kultuurirevolutsioon — tagasi-pöördumine oma rahvapärase muusika juurde, mille lained ulatusid juba tol ajal ka meieni. Kui kõik rahvapärane oli juba

peaaegu kadunud, korraldas Rootsi Ringhääling suure kogumisaktsiooni, folkloristid salvestasid vana rahvakultuuri, mida Põhja-Rootsi külates oli siiski üsna palju säilinud. Tekkis suur Rootsi Rahvamuusika Arhiiv, mis muudeti üldkasutatavaks. Seal käiakse palju, tehakse ümbervõtteid, kasutatakse neid taidluses.

Sellel olid ka sügavad sotsiaal-poliitilised tagamaad. Linnastumine, industrialiseerumine, võõrandumine, anglo-ameerika kommertsialiseerunud massikultuuri pealetung tekitasid sotsiaalset stressi, kujunes sisemine vajadus oma kultuuri taasväärtustada.

Sama leidis aset ka mujal Euroopas. Šveitsis ja Austrias pole joodeldamise traditsioon üldse katkenud. Et Šveitsis on see elav, seda ma teadsin, aga et see on nii levinud ka Austrias, oli meeldivaks üllatuseks. Pealegi elab joodeldamine seal

V Rahvusvaheline Torupillimuusika Festival "Valga torupill" toimub 2.-4. augustil 1996. a. Oodatakse osalema torupillimängijaid üle Eesti. Registreerida Valga Maavalitsuse Kultuuri- ja Haridusosakonnas Helve Brauni juures tel. 276-42219.

täiesti loomulikult edasi talupojamiljööös. Ka rahvariideid kantakse hoopis rohkem kui meil, eriti igasugustel riigi- ja muudel pühadel.

Erandolukorras on Saksamaa. Teatavasti saksa fašism kasutas oma ideoloogias ka folkloori. Pärast selle kokkuvarisemist oli seal suur tagasimineku, folklooriliikumine oli praktiliselt keelatud.

See oli siis omapärane antifašismi avaldusvorm?

IR: Sellel kõigel olid üpris negatiivsed tagajärjed. Praegu paistab, et hakatakse sellest juba üle saama. Lääne-Berliinis tegutseb Rahvusvaheline Rahvamuusika Instituut. Ma olen ka selle teadusnõukogu liige. Igal aastal korraldatakse rahvusvahelisi rahvamuusika festivale, kus tutvustatakse maailma erinevate rahvaste traditsioonilist muusikat.

Paistab, et ka folklooriliikumine hakkab Saksamaal jälle jalgu alla saama. Kaks aastat tagasi käisin ma Võru linnas tegutseva setu folkloorirühmaga "Helmekaala" esinemas Saksamaal, kus meile anti Euroopa kultuuripreemia. Seal kohtusime me ka ühe kohaliku külarühmaga, kes tegeles rekonstrueeritud traditsioonilise rahvatantsuga.

Aga lõuna pool. Hiljuti käisite te ju Sitsiilias? Mis üritus see oli?

LA: 41. Rahvusvaheline Folkloorifestival 3. — 12. veebruarini. See

rühm, kellega meie kokku puutusime, on küll tõeline rahvakunstiviljeleja. Nad on käinud külates materjali lindistamas, teinud ka arheoloogilisi väljakaevamisi. Lavale toovad nad seda küll mitte päris autentsena, vaid oma seades.

Aga ülejäänud Itaalia?

A-e O: Itaalias on palju folkloori-festivale, mis hoiavad ülal ja arendavad rahvakunsti. Ainuüksi Sitsiilias on kuni 30 sellist rühma. Me küsisime, kas külates vanu rahvalaule lauldakse. Vastati, et lauldakse, kuigi mitte massiliselt.

IR: Hispaanias on suurtes linnades tantsuplatsid, kus rahvas käib oma lõbuks rahvatantse tantsimas.

KEERULINE MAAILMAPILT Väljaspool Euroopat?

IR: Asia maades on vana kõrgkultuur paralleelselt traditsioonilise rahvakultuuriga. Anglo-ameerika massikultuuri sissetungi takistamiseks ja oma rahvakultuuri säilitamiseks võtavad nad kasutusele mõnikord üsna tugevaid meetmeid.

CIOFF-i kongressil Malaisias käies sain ka isiklike muljeid. Need polnud kõiges soodsad. Näiteks tantsurühm, milles hiina, india ja malaisia rahvatantsijad

esitasid eksperimentaalballeti, kus oli kasutatud kõigi kolme maa tantsustiile, mõjus kuidagi eklektiliselt; ja tulemus oli kunstiliselt märksa madalam kui iga maa klassikaline tantsustiil eraldi. Minu arvates tuleks iga maa rühmadel tantsida ikka eelkõige oma autentsed tantse, eriti seal, kus traditsiooniline tantsukultuur on väga kõrge.

Endise Nõukogude Liidu alad? Võtame küsimuse kitsamalt: sealsed soome-ugri rahvad, millega te olete viimasel ajal palju tegelnud, viinud igal aastal läbi ka nende folkloorifestivale Eestis.

IR: Soome-ugri rahvaste hulgas elab traditsiooniline rahvakultuur külas, intelligents on suurel määral venestunud, räägib omavahel vene keelt. Eks nii nagu meilgi, kus esimese põlve intelligents rääkis oma tekkimise ajal kas saksa või vene keeles.

Siiski on kuulda olnud, et näiteks Udmurtias on osa intelligentsi asunud rahvuskultuuri taastamise etteotsa.

Jah, ka Marimaal. Ning seal, kus intelligents kaasa lööb, lähevad asjad paremini.

Suurt võitlust tuleb pidada hantidel, mansidel ja teistel Siberi rahvastel mitte ainult oma kultuuri, vaid elulaadi säilitamise eest aladel, kus toodetakse naftat. See pole ainult nõukogude korra

pärand. Praegu on seal Vene kapital, Ameerika kapital. Tegelikult on see ülemaailmne probleem põlisrahvaste aladel, kus hakatakse kaevandama loodusvarasid, kuhu tungib industrialiseerimine.

SEAL, KUST PÕHILISELT TULEB MASSIKULTUUR

Aga needsamad anglo-ameerika maad, mille massikultuuri voolu vastu kohalikke kultuure kaitstakse.

IR: Inglismaad ma ei tea, aga keldi aladel — Iirimaal, Šotimaal, Walesis — on rahvatraditsioon elav, seal on renessanss olnud veel võimsam kui Põhjamaades, tõeline rahvaliikumine. Eriti Iirimaal. Nad olid ju kaotanud oma keelegi, v. a. läänerrannikuäärne ala. 60ndail aastail hakati seal korraldama rahvamuusika festivale ja konkursse, mängima vanu viise, taaslaulma oma rahvalaule. See kandus ka Ameerikas elavate iirlaste hulka.

Kas vanu laule lauldakse nüüd inglise keeles?

IR: Ei, iiri keeles. Aga vajadusel kannavad nad neid ette ka inglise keeles.

Ameerikas on kolm omaette traditsioonilist kultuuri — põlisasukate — indiaanlaste kultuur ja muusika, uusasukate valgete muusika (nn. kantri) ja neegrite muusika.

Tänapäeva tehnika võimaldab muusikat suurtes tiraažides paljundada ja üle maailma levitada ka meediakanalite kaudu. Selle eest makstakse, selle pealt teenitakse, nii muutub ta kommertsiks. Ja nii tekib kultuurimperialism. Põhiliselt on praegu Ameerika kommertsikultuur, k. a. muusika, välja kasvanud mustade rahvuskultuurist ja on seda osalt tänapäevani.

RAHVUSKULTUURI RENESSANS JA MASSIMEEDIAD

Niisiis valgete Ameerika inimeste kultuurimperialismi ilmingud, mis nüüd on haaranud kogu maailma massimeedia, rajanevad esijoones musta Ameerika kultuuril. Aga kui nüüd toimub mujal, nagu te rääkisite, kohalike kultuuride renessanss, kas see võiks hakata kajastuma ka teiste maade massimeedias?

IR: Rootsi raadios on kuulda palju rohkem oma muusikat kui meil. Ka Soome raadios. Rääkimata väga tugeva kultuurenessansi läbi teinud Iirimaast.

LA: Samuti meie Mulgi Kulus. Kultuurikolledži rahvas tutvustab seal sageli eesti rahvamuusikat, ka seda, mida nad on ekspeditsioonidel korjanud.

KAS EESTI ON KÕIGIST EES?

Kuidas hindate Eesti kohta maailma

tänapäevases folklooriliikumises?

IR: Meil on maailmas oma imidž suurel määral ka tänu rahvusvahelistel *Baltica* festivalidel võetud ja edukalt kulgenud kursile autentse rahvakultuuri taaselustamisele.

Meie rahvakunstikollektiive kutsutakse palju esinema välismaale ja nad ka sõidavad palju. Oleks vaid rohkem raha. Praegugi on kutse Brasiiliasse, aga sõiduraha pole me senini suutnud leida. Loodame Kultuurkapitali abil saada neile probleemidele leevendust.

A-e O: Ma võin öelda täie vastutustundega, kuna olen olnud aastaid selle korraldusliku ja organiseerimise poole juures, et meie folklooriliikumine on hästi välja arenenud, haarab kõiki earihmi mudilastest pensionärideni. Meie mitte ainult ei oska külalisi "folkloorselt" vastu võtta, meil on lai harrastusrühmade võrk ning sealtskaudu läheb folkloor rahva hulka tagasi.

Ma olin suvel Soomes. Soomlased ütlesid: me tuleme teilt õppima, kuidas Soome tantsu viia tagasi oma algallikate juurde.

A-r O: Minu arvates on põhjuseks see, et meil on folklooriliikumine olnud algusest peale eesmärgistatud tegevus ja see toimub tihedas koostöös folkloristide ja praktikute vahel. Ma olen absoluutselt kindel, et nii tihedat koostööd pole ühelgi maal.

IR: On ka teisi, näiteks Ungari ja Tšehhimaa. Neis maades on sügavad traditsioonid, seal on folklooriliikumine olnud juba möödunud sajandist peale väga tugev.

Kuid me oleme tõepoolest viimasel ajal nihkunud edasi. Meie folklooriliikumine on muutunud väga kvaliteetseks, meil on päris rohkesti spetsialiste, kes tunnevad asja ja oskavad seda ka inimestele edasi anda. Seda on öelnud väga paljud CIOFF-i tegelased, kes on meil käinud.

Meie folkloorirühmade sõidud välismaale pole lihtsalt turismireisid, nagu mõnel pool arvatakse. See on küllaltki vastutusrikas tegevus Eesti rahvakultuuri, Eesti Vabariigi välismaal tutvustamise missiooniga.

Pealegi annab vastastikune kultuurivahetus rohkem rahvusvahelise sõpruse, rahu ja harmoonia heaks maailmas kui poliitikute kokkusaamised.

KAS TORMISEERIDA EESTI INSTRUMENTAALMUUSIKAT?

Vana eesti kultuur ja muusika ei lähe maailma ju ainult autentse vormis meie folkloorirühmade esinemise kaudu, vaid ka töödeldult ja seatult professionaalse kultuuri kaudu. Ma pean esijoones

silmas Tormise kooriloomingut. Aga kas siin ei saaks midagi enam teha ära instrumentaalmuusika valdkonnas, kui seda n.-ö. rohkem tormiseerida?

IR: Meil on siiski ka väga häid instrumentaalteoseid, mis põhinevad suuresti eesti rahvamuusikal. Niisugune on minu arust Edgar Arro orelitsükkel. Eduard Tubinast ja Ester Mägist rääkimata.

A-e O: Meil on rahvapillimuusikat palju ära kasutatud sümfoonilises muusikas. Ka vokaalis pole sellega tegelnud vaid Tormis. Mulle on jäänud väga tugev muusikaline elamus Peeter Vähi *Maarjamaa ballaadist*, mida esitas ERSO Peeter Lilje juhtimisel koos kooriga, kus me laulsime Alariga kaasa. Seal on muuhulgas autentsel kujul vana Kihnu hällilaul. Nüüd, kui ma mõnikord ei jää magama, laulan ma endale seda ning see on tõepoolest väga hea unelaul.

A-r O: On üks E.-S. Tüüri lugu, kus on kasutatud torupilli. Celia Roose esitab.

IR: Võib-olla pole eesti professionaalses instrumentaalmuusikas meie ürgset muusikat maailmale tutvustamise poolest midagi päris võrdset Tormise kooriloominguga. Kuid meie folkloristide asi pole heliloojaid kritiseerida. Tegutsegem ise edukamalt, siis saavad heliloojad rahvamuusikast ka rohkem inspiratsiooni.

EESTI VÄHEMUSRAHVASTE RAHVAKULTUUR

Viimane küsimus: kuidas arendavad oma rahvakultuuri Eestis elavad vähemusrahvused?

IR: Mina käsitlen seda Eestis elavate mitte-eestlaste — Eesti Vabariigi kodanike oma kultuuri arendamisena. Midagi teevad praegu ära juudid, ingerisoomlased, samuti tatarlased. Ka mulluse *Baltica* raames korraldasime me Raekoja platsil 7 vähemusrahvuse folkloorirühmade esinemise.

Väga omapärane rahvuskultuur on Peipsi-äärsetel vene vanausulistel. Kahjuks on nad ise hakanud seda hävitama. On kuulda olnud, et Kallastel on tekkinud mingi liikumine selle säilitamiseks. Kui seda tõesti õnnestuks teha, oleks see suur saavutus nii religiooni- kui kultuuriajaloo seisukohalt.

Aga kuidas Te suhtute Narva vene folklooriansambli "Suprjadki", millel on rahvusvaheline maine? Olen kuulnud seda ansambli laulmas isegi eesti rahvalaule. Ning mitte just halvasti.

A-e O: Jah, ma tean seda kollektiivi. Ta esines edukalt *Baltica* vähemusrahvuste kontserdil.

A-r O: Kui me mõned aastad tagasi

rääkisime venekeelsest elanikkonnast ja muulastest, siis praegu eristamie me rahvusgrupe. Nende identiteedi taastamist püüame riiklikult praegu soodustada ja nii tõsta ka nende lojaalsust Eesti riigi suhtes. Ühtlasi näitame me, et Eestis ei rikota inimõigusi, nagu Venemaa meile aina ette heidab. Kultuuri kaudu lahendame me ka sotsiaalseid probleeme. Vähemusrahvaste kultuuri seltsid on kõik omavahel võrdsed.

Mõned vene ideoloogid väidavad, et Eestis ei toetatavat vene kultuuri proportsionaalselt vene rahvuse arvuga. Tegelikult toetatakse kõiki kultuuriinstitutsioone täpselt samadel alustel, seehulgas vene teatrit Tallinnas. Erinevusi näites Pärnu- või Viljandimaaga finantseerimise osas pole. Seejuures märkigem, et venelastel on tekkinud üpris häid loomungulisi ühendusi, kes tegelevad lastega, poolprofessionaalse ja professionaalse kultuurivahendamisega.

KALLIS SLAAVI PÄRG

Aga kuidas Te suhtute mullusuvisesse

folkloorifestivali *Slaavi Pärj* ja seda organiseerinud Vene Haridus- ja Heategevusseltside Liitu eesotsas Soloveiga? Pärast festivali ta kurtis, et edaspidise tegevuse jaoks pole raha.

A-r O: Mida see liit teeb hästi, sellesse me ka suhtume hästi. Ning seda pole vähe, k. a. eesti kultuuritegelaste tähtpäevade pühitsemine. Ükski teine vene kultuuriorganisatsioon pole saanud Eesti riigi poolt rohkem finantstoetust. Ka Venemaalt on see liit saanud raha.

Slaavi Pärj on järg Eesti Vabariigi aegsetele 30-ndate aastate venelaste üritustele. Neid oli kaks: üks Narvas, teine Petseris. Selle ettevõtmise järjepidevuse poolt me oleme, kuigi me pole suutnud endale päriselt selgeks teha, mida nad tollal endast kujutasid. Nähtavasti olid nad mingil määral eesti laulupidude analoogid.

Aga seekordne *Slaavi Pärj* oli halvasti ja väga kallilt organiseeritud. Sellest ja teistestki meile murettekitavatest asjadest on Soloveiga räägitud.

*Slaavi Pärj*st jäid nähtavasti

omavaheliste vastuolude tõttu eemale mitmed tugevad kohalikud slaavi taidluskollektiivid, kuna külaliskollektiive oli aga kutsutud Peterburist, Soomest, Valgevenemaalt, Ukrainast. Tuli välja kallis kompott.

Pealegi pretendeerib Solovei organisatsioon põhjendamatu kõigi slaavlaste esindamisele. Meie teada on Valgevene organisatsioonidest, mis algul selle liidu juures tegutsesid, jäänud sinna praeguseks ainult üks.

Me teame, et venelased ja teised slaavlaste peavad omavahel aru, kuidas oma kultuuri, sh. folkloorialast tööd paremini ja odavamalt korraldada. Kui nad leiavad arukad ja otstarbekad lahendused, on arusaamine ja toetus Eesti riigi poolt kindlustatud.

Küsimusi esitas, fikseeris vestluse ja selekteeris sellest olulisema lehe jaoks

HERBERT VAINU

II RAHVUSVAHELINE HEINO ELLERI

20. veebruari ja 4. märtsi vahele mahtunud kaks nädalat olid noortele muusikutele mitte ainult enda maksimaalset kokkuvõtmist nõudnud, vaid ka rõõmsaks ajavahemikuks, kui kulmineerus kuudepikkune pingeline töö, selgusid end võistlusõhkkonnas enam maksmapannud viuldajad ja lõpuks need kõige paremad.

I voores alustas 12 võistlejat Eestist, kaks lätlannat, leedulanna ja soomlanna. Muide, 16 osavõtja hulgas oli vaid 3 noormeest! Peale ühe erandi viimistlesid kõik oma programmi pedagoogide valvsa silma all: Eesti ja Soome tudengeid-magistrante toetasid nad ka žüriilaua tagant. Berliini Kõrgema Kunstide Kooli professori M. Boettcheri poolt juhitud žüriis istusid Sibeliuse Akadeemia professor S. Tukiainen, EMA professorid E. Lippus ja J. Gerretz ning dotsendid M. Teearu ja M. Tampere.

I voores programm oli traditsiooniliselt nõudlik, hõlmates J. S. Bachi polüfooniat, N. Paganini kapriise ja H. Elleri sooloteoseid. Lisaks virtuositeedile eeldas see kõik head orienteerumist eri stiilides ja tugevat vormitunnet. Võib julgelt väita, et päris alla ei jäänud Paganinile ükski konkurssant, iseasi, kas püüdlikule äramängimisele lisandus ka elegantne üleolek... Kõige rohkem rahuldus A. Haava kapriiside esitus: need olid valitud targalt, viuldaja tugevamaid külgi — staccato — arvestavalt. Valikust sõltuvalt (24 hulgas on ju käepärasedki, võis mängida ka K. Lipinski, H. Wieniawski omi), õnnestusid kapriisid üsna hästi ka R. Haaval, S. Kuulmannil, R. Vosyliutel, K. Kriidil, kuid näiteks neljal korral mängitud 17. kapriisi oktaavid ebaõnnestusid pea kõigil — selleks aitas muide kõvasti kaasa ka Sakala

Keskuse ebainimlikult külm kammersaal!

J. S. Bachi Partiitade ja Sonaatide esimeste osade läbinisti häid esitusi oli rohkesti: A. Haav, S. Kuulmann, T. Ziberte, R. Vosyliüte, H. Traksmann, A. Valigura suutsid end maksma panna selles keerulises, loendamatu sõrme- ja pognatehnika, hääle juhtimise ja stiiliprobleeme lahendamiseks seadvas polüfoonilises muusikas.

H. Elleri sooloteostes kuuldi küllalt äärmuslikke tõlgitsusi: kellele näis "Avarused" eepiliselt suursugusena (E. Ivask), kellele suurt põnevust ja ootamatusi sisaldavana (R. Vosyliüte); kes leidis "Fantaasiast" virtuosust (A. Haav), kes

Konkursi võitja Anrus Haav

karget ellerlikku vaimu (K. Nachtigall, S. Kuulmann).

Esimene otsustamine oli žüriile ilmselt kerge, eriti kuna reglement nägi ette algselt osaleda soovinuist poolte, s. t. kümne edasisaatumist. II voores programm — sonaat, H. Elleri väikevormid ja virtuosone pala — andis noortest muusikutest juba hoopis ammendavama pildi. Valikurohkusest hoolimata kuuldi paraku vaid kuut sonaati, kusjuures kolm korda C. Debussy solminooret ja sama palju J. Brahmi reminooret. Viimastest sugestiivsem ja kunstikõrgeim oli kahtlemata R. Vosyliüte mängitu (klaveril E. Vosyliüte), kuid mõnuga võis kuulata ka A. Haava (klaveril J. Fomina) mehisemat, jõulisemat varianti. Väga kaasakiskuvaks ja pingetkruvivaks kujundas M. Raveli Sonaadi A. Valigura (klaveril I. Lehto). Peenekoeliselt ja vaheldusrikkalt kõlas C. Debussy sonaat H. Traksmanni (klaveril M. Gerretz-Traksmann) esituses; sümpaatne mälestus jäi M. J. Jussila (klaveril K. Jussila) ilusa seesmise kaarega, väga romantilisest R. Schumanni sonaadist.

Huvitav oli jälgida kümnet H. Elleri "Männid" esitust, iga järgmine püüdis leida ikka mingit teisitiütlemise moodust.

Mõnega nendest võis meeeldi kaasa minna, näiteks H. Traksmanni poeetilisusega, A. Haava atraktiivsusega, R. Haava kargusega, R. Vosyliüte hoogsusega. Teisena mängitud "Hällilaul", "Kuuvalgel", "Muusikaline moment", "Õhtulaul" või "Canzonetta" esindasid varase Elleri isikupäratud, kuid lahedat loomungulist käekirja ja leidsid eranditult kõigi poolt väga meeoluka

REGIONALIA

Toimusid "Eesti Kontserdi" väljakuulutatud kontserdid (vt. ML nr. 1, lk. 22)

Harjumaalt

* 6. veebruaril toimus Paldiski algkoolis luule ja muusika kolmapäev - helilooja Raimo Kangro esitas neli klaveripala oma vastimunud kogumikust. Ta külastas ka Lääne-Virumaa keskraamatukogu.

* 18. veebruaril toimus Harkujärve kultuurikeskuses lauluvõistluse "Harjumaa laululaps '96" lõppkontsert.

* 10. veebruaril toimus Kloogal Tünpu-nimelise meeskoori lauljate ühislaulmine. Üritusega algas Tünpu meeskoori 80. juubeliaasta tähistamine.

Hiiuumaalt

* 24. veebruaril toimus Kärkla kultuurikeskuses vabariigi aastapäevale pühendatud kontsertaktus. Esinesid Kärkla lastemuusikakooli õpilased ja segarahvatantsurühm "Reilender".

Jõgevamaalt

* Jõgevamaalt käisid veebruaris Sitsiilias toimunud folkloorifestivalil "Jõgevahe pere" tantsuparil Ulla Luik ja Aivo Vaimel.

* 10. veebruaril tähistas Jõgeva noortekeskuses kontserdiga oma 20. sünnipäeva meeskoor "Mehis".

Järvamaalt

* 17. veebruaril toimus Paide kultuurikeskuses kohaliku segaansambli (juhendaja O. Lääne) 10. aastapäeva kontsert.

* Vabariigi 78. aastapäeva pidulik kontsert-aktusel esines püdelastele RAM dirigent Ants Sootsi juhatusel.

Läänemaalt

* "Mees nagu orkester" - nii oli

ajalehes "Lääne Elu" kirjeldatud Andrus Kalveti esinemist 9. veebruaril Haapsalu restoranis "Laine".

* 15. veebruaril toimus Läänemaa kultuurikeskuses maakonna kooride päev.

Põlvamaalt

* Vabariigi aastapäevale toimus Põlva kultuurimajas päevakohane kontsert, kus esinesid maakonna isetegevuslased.

Pärnumaalt

* Veebruari alguses külastasid Sindi lasteaeda kohaliku muusikakooli õpetajad ja õpilased.

* Teatati, et Bergenisse hansapäevadele lähetab Pärnumaa lauluansambli "Mihklipojad", tantsuansambli "Kajakad" ja rahvamuusika kollektiivi "Cantelo". Nad esitavad Bergenis projekti "Kõrtsistseen".

* Vabariigi aastapäeva pidulik kontsert-aktusel esines Pärnu Vanalinna koolis Eesti Meestelaulu Seltsi meeskoor.

Saaremaalt

* 2. veebruaril toimus Saaremaa kaubamajas küünlalvalgusõhtu, kus esines Saaremaa meeskoor SÜM.

* 19. veebruaril esines kontserdiga kultuurikeskuses kapell "Erelid".

Tartumaalt

* Toimusid August Metsa nim. muusikapäevad.

* 10. veebruaril andsid "Vanemuise" sümfooniikud Lauri Sirbi juhtimisel kontserdi Mozarti ja Beethoveni teostest. Kaastegevad olid külalissolistid Kai Ugandi (klaver), Leho Ugandi (viul) ja Kaido Kelder (tsello).

* 13. veebruaril rääkis Eller-nim. muusikakoolis Jussi-Pekka Aukio Mäntsäläst Soome muusika juurtest ja muusikakonkurssidest. Samal päeval musitseerisid Oskar Lutsi

majamuseumis Pille Taniloo (klaver) ja Lande Lampi-Kits (flöö).)

* 20. veebruaril Eesti Rahva Muuseumi näitusmajas toimunud vastlapeol kõlas laul ja löötspillimäng.

Valgamaalt

* 2. veebruaril toimus Valga kultuurikeskuses salongiõhtu, kus esinesid "Vanemuise" teatri lauljad ja näitlejad. Kavas olid populaarsed operetinumbrid.

* Valga muusikakoolis toimus maakondlik vanema astme õpilaste vokaalansambli ja solistide ülevaatus. Selle tulemusena lähevad Valgamaad esindama 9. märtsil Tallinna Mustpeade Majas toimuvale konkursile ansambel "Joy" ja Otepää neidude ansambel. Ülevaatusel osalesid ka eelnevalt valitud Lenel Ranna neidude tertsist ning Maarika Reinholdi noorteansambel.

* Vabariigi aastapäevale pühendatud pidulik kontsert-aktusel Valga kultuurimajas esinesid esimesed Tallinna Poistekoor Lydia Rahula juhatusel ning laulis Anu Kaal.

Viljandimaalt

* 2. veebruaril tähistati Viljandis "Koidu" seltsi ja samanimelise koori 127. sünniaastapäeva.

* 17. veebruaril toimus Viljandi kultuurimajas Vaimse Ühtsuse Päev. Muusikutest osalesid üritusel Piia ja Peeter Paemurru, Tõnis Mägi ning Viljandi muusikakooli ja kultuurikolledži muusikud.

* 21. veebruaril toimus Viljandi kultuurimajas salongiõhtu, kus musitseerisid Viljandi kultuurikolledži tudengid.

* 22. veebruaril toimus Viljandis Paalalinna gümnaasiumis noorte vokalistide võistlulmine, et selgitada välja, kes esindab maakonda 9. märtsil Tallinnas toimuvale konkursil. Valituks

osutusid duod Piret Otsla - Maret Sadam ning Anu Pang - Marek Sadam.

* Vabariigi aastapäevale pühendatud pidulik kontserdil Viljandi maagümnaasiumis esinesid meeskoor "Sakala" ja naiskoor "Domina".

Ida-Virumaalt

Iseseisvuspäevale pühendatud ürituste raames esinesid 23. veebruaril Kohtla-Järve kulturihoones naiskoor "Kaja", meeskoor "Kaevur" ja Kohtla-Järve linnaorkester (dir. Andres Kaus).

18. veebruaril andsid Kiviõlis kunstide koolis kontserdi viuldajad Andrus ja Ruth Haav. Kõlas sama kava, millega noored muusikud astusid seejärel edukalt üles Tallinna II rahvusvahelisel H. Elleri nimelisel viuldajate konkursil.

Lääne-Virumaalt

* 7.-8. veebruarini toimus Rakveres kiriku noortemajas muusika- ja lauluõpetajate seminar. Lektoriteks olid muusikaõpetajad Rootsi.

* 17. veebruari "Virumaa Teataja" poolt edastatud info järgi kandideerib Lääne-Virumaalt 1997. aasta noorte laulu- ja tantsupeole 88 kollektiivi.

* Veebruari keskel korraldas Lääne-Viru muusikaõpetajate sektsioon maakonna keskkooli- ja gümnaasiumiõpilaste muusikapäeva. Üritusel äratäidis teiste hulgas tähelepanu Kadriina kooli õpilased.

Võrumaalt

* Veebruari alguses alustati Võru kiriku orelil remonti. Seda teostava AS Kriisa orleiehtus kalkulaatoriõnne kohaselt läheb see maksma 300-000 krooni.

* Iseseisvuspäevale pühendatud kontsert-aktusel "Kandle" esinesid Võru meeskoor, Võru puhkpilliorkester ja Kaitseliidu ansambel.

NIMELINE VIULDAJATE KONKURSS

tõlgitsuse.

Mõndagi rõõmustavat kuuludus kõige viiulipärasemaks peetavas repertuaarivaldkonnas. M. J. Jussila eredalt artistlik P. Tšaikovski "Valss-skertso", H. Traksmanni temperamentne ja kuulamapanev H. Wieniawski Polonees D-duur, R. Haava üllatavalt uhke ja graatsiline C. Saint-Saënsi "Etüüd valsi vormis", A. Valigura keerukas, omanäoline A. Schnittke "A. Paganini" ja teistegi esitused näitasid, et meie ja lähinaabrite viuldamise taset pole põhjust häbeneda.

III vooru valis žürii 6 viuldajat. Selle kahtlemata raskeima ja vastutusrikkaima ülesandega tuli väärikaimalt toime Leedu Muusikaakadeemia doktorant (prof. R. Katiliuse juhendamisel) Rasa Vosyliute, kelle laitmatu instrumendivaldamine ja rikas tundeelu lasksid võrdset nautida nii W. A. Mozarti A-duurset kui J. Brahmsi D-duurset kontserti.

Sibeliuse Akadeemias prof. S. Tukiainen juhendamisel õppival Maarja Johanna Jussilal oli kolmandas voorus rohkesti õnnestumisi, aga ka mõningast rabadust ja forsseeritust. Kindlasti sobis talle rohkem J. Sibeliuse valdavalt jõuline helikeel, mille tarvis jagus nii tehnilist sõakust kui mastapset mõtlemist.

Sibeliuse Akadeemias prof. I. Bezrodnõi juures ja paralleelselt EMA magistrantuuris õppiv Andrus Haav läbis konkursi kõige ühtlasema tasemega. Hästi läbimõeldud ja täpse tekstiga W. A. Mozarti G-duurse Kontserdi kõrval mõjus P. Tšaikovski Kontsert suurejoonelise ja impulsiivsena. Hämmastas noore kunstniku võime vaid 40-minutilise proovi najal sobitada nii edukalt komplitseeritud orkestrifaktuuri.

Samades kohtades tudeeriva Ruth Haava kontserdid (W. A. Mozarti D-duur, J. Brahmsi D-duur) olid väga korrektset, noort muusikut ei näinud häirivat isegi orkestri kohatine "antipartnerlus". Instrumendi kindla käsitamise, ratsionaalse tehnika ja keskendumisvõime kõrval tahtnuks kuulda-näha suuremat sisulist kaasaminekut, musitseerimisvajadust.

Prof. J. Gerretzi IV kursuse tudengi Harry Traksmanni Mozarti-tõlgitsus paistis silma ilusa kõlakujunduse ja südamlikkusega. J. Sibeliuse kontserdis jäi aga vajaka eeskätt stabiilsusest ja üleolekust, mistõttu kaunitest, sisukatest lõikudest saadud elamusi pisendasid mitmet laadi ebaõnnestumised.

Prof. E. Lippuse juures õppiva Olga Voronova muusikaalus ja võimekus, mis ilmsesid eriti kirkalt kontsertide teistes osades, tagavad kahtlemata tema kujunemise väljapaistvaks kunstnikuks. Praegu jääb O. Voronoval veel vajaka võitlusvõimest ja kindlusest.

Nagu muusikaavallikkuse teada, jagas žürii preemiaid järgmiselt: I koht **Andrus Haavale**, II koht **Rasa Vosyliutele**, III koht poolitati **Ruth Haava** ja **Maaria Johanna Jussila** vahel.

Parima H. Elleri teose esituse eest sai eridiplomi **Andrus Haav** virtuoosse pala esituse eest aga **Andrei Valigura**. Noorima osavõtja preemia pälvis **Kristina Kriit**, parimaks kontsertmeisteriks tunnustati **Jelena Fomina**.

INES RANNAP

ASUTATI PROF. ARVO RATASSEPA MÄLESTUSAUHIND

Seoses prof. Arvo Ratasessa 70. sünniaastapäeva tähistamisega 17. märtsil, otsustas Eesti Naislaulu Seltsi juhatus valmistada ja välja anda prof. Arvo Ratasessa mälestusauhinna, kavandatud kunstnik Krista Laose poolt.

Mälestusauhind on valmistatud hõbedast, keskmes prof. A. Ratasessa helihark, mis on kinnitatud kolmnurkse püramiidina kujundatud alusel. Helihargist kahel pool on tammepuu oksad, all ääres Arvo Ratasessa nimi. Külgedele graveeritakse mälestusauhinna saajate nimed ja aastaarv.

Mälestusauhinna eesmärk on jäädvustada prof. Arvo Ratasessa kui silmapaistva koorijuhi, pedagoogi ja helilooja nimi meie rahvakultuuri ajalukku.

Prof. Arvo Ratasessa mälestusauhind antakse Eesti Vabariigi kodanikule kokkuvõttena silmapaistvate tulemuste eest koorijuhtis, pedagoogilise töö, organisatsioonilise tegevuse või heliloomingu alal 2 korda 5 aasta jooksul: prof. A. Ratasessa juubeliaastatel ja Üldlaulupeo aastatel, s. o. 1996, 1999, 2001 jne.

Komisjoni, kes otsustab auhinna saaja, kutsub kokku Eesti Naislaulu Seltsi juhatus.

Mälestusauhinna valdajaks on põhikirja alusel Eesti Teatri- ja Muusikamuseum. Juhul, kui põhikirjaga sätestatud mälestusauhinna andmine katkeb ja seda pole võimalik jätkata, jääb mälestusauhind Eesti Teatri- ja Muusikamuseumi fondidesse.

On rõõm õnnitleda prof. Arvo Ratasessa õpilast, tunnustatud koorijuhti ja pedagoogi, Tartu Ülikooli Naiskoori dirigenti **Vaike Uibopuud**, kellele komisjon omistas esimesena prof. Arvo Ratasessa mälestusauhinna.

Auhind anti kätte 17. märtsil Estonia Kontserdisaalis pidulikul kooride kontserdil.

MARET HURT, Eesti Naislaulu Seltsi esinaine

Eesti Vabariigi kultuuripreemia saajad-muusikud

Eesti Vabariigi 78. aastapäeva puhul anti välja k. a. vabariigi kultuuripreemiaid. Nende saajate hulgas oli ka muusikuid. Kahest peapreemiast leiti ühe vääriline olevat helilooja **Ester Mägi** (15 000 EEK). Muusika-alaseid preemiaid jagati kaks - à 7500 EEK. Ühe sai **L. Sumera** V sümfoonia eest, teise **M. Vihmand, A. Mattiisen, R. Kangro** ja **P. Pedajas** kolme lühiooperi loomise ja ettekandmise eest NYYD-festivalil. Rahvakultuurialase preemia (à 7500 EEK) sai **Baltica** peakorraldaja **I. Rüütli** kõrval ka koorijuht **A. Sööt**.

Ka muusikud streikisid ja piketeerisid

22. veebruari kultuuritöötajate streigis ja piketeerimises Toompeal osalesid ka muusikud. Mitmetes muusikakoolides ja kultuurimajades tehti ära vaid kõige hädapärasem. RAM toetas lauluga streikijaid, kes püüdsid tulemuseta pääseda haridusministri Aaviksoo ja kultuuriministri Alliku jutule. Piketeerijate hulgas oli Eesti Muusikaakadeemia, Muusikakeskkooli, Otsa-nim. kooli ja Tallinna Muusikakeskkooli õppejõud. Üks EMA õppejõud teatas, et väikese palga pärast peab ta paluma üürimaksmiseks sotsiaalabi.

Sõsar üle-eestilisele poistekoorile

18.-20. märtsil koguneb Pärnus oma esimesele proovile Eesti Naissauluseltsi juurde moodustatud üle-eestiline neidude koor. Dirigentideks on **Ene Kangron** ja **Toomas Voll**.

Kreegi stipendium Katri Hallikule

1996. aasta C. Kreegi nimelise preemia, mida annab välja Läänemaa maavalitsus, sai tänavu juba teist aastat järjest EMA klaveriala magistrant **Katri Hallik**. Varem on preemia saanud veel sellised Läänemaalt pärit muusikud, nagu **Merje Hallik, Taavi Kuntu, Katrin Lehismets** ja **Neeme Birk**. Kuuendat aastat väljaantav stipendium on praegu 300 krooni kuus.

Nimekal muusikamehel oli juubel

5. veebruaril sai 85-aastaseks Põltsamaa muusikakooli esimene direktor, trompetist, orkestrijuh ja muusikapedagoog **Voldemar Lemmik**. Sel puhul käisid teda Tallinnas

õnnitlemas Põltsamaa Muusikakooli esindus eesotsas direktori **Anne Kausiga**. Oma laiahaardelise muusikalise tegevuse hulgas on **Voldemar Lemmik** olnud ka üldjuht vabariigi üldlaulupidudel.

Carl Nielsen Assauwe tornis

Teatri- ja Muusikamuseumi Assauwe tornis oli väljas kuni 17. märtsini taani muusika suurkuju helilooja **Carl Nielsen** elu ja tegevust käsitlev rändnäitus. Näitus jõudis Eestisse koostöös Taani Kultuuriinstituudiga ja on valminud Taani Muusika Infokeskuses.

C. Nielsen tähendus on Taanile sama kui Sibeliusel tähendus Soomele või Griegi oma Norrale, ometi on tema muusika Eestis veel vähe tuntud. Käesolev näitus püüabki seda lünka täita.

A. Põldmäe

Carl Nielsen

VOP-i kokkutulek

Veebruaris toimus Tallinnas 4-päevane Vabariikliku Orkestrijuhide Puhkpilliorkestri kokkutulek. Üritusel oldi keskendunud kirikumuusika probleemidele. Ettekandega esines **Kahro Kiviloo** Eesti Kirikumuusika Liidust. Kaarli kirikus toimus ka VOP-i kontsert, mida dirigeerisid **Hugo Alter, Margus Kasemaa** ja **Raimo Reitel**.

Eliisabeti kiriku orel ootab heldeid käsi

3. veebruari "Pärnu Postimehes" kirjutab Pärnu Eliisabeti kiriku organisti **Merike Saaremets** sealse orelile viletsast seisust. On tehtud kalkultatsioonid, mille järgi orelil lõplik remont läheks maksma 200 000 krooni. Siiani on Kultuurkapitalilt saadud 30 000 krooni. Samas artiklis teeb Saaremets ka üleskute annetada Eliisabeti kiriku orelil remondi tarvis. Raha oodatakse aadressil: Ühispank, Pärnu osakond 9701701, kood 429, sihtotstarbeline annetus Eliisabeti kiriku orelil remondiks.

Dirigent Tõiv Tiitsi huvi Händeli ja Vivaldi vähetuntud partituuri vastu

8. veebruari "Pärnu Postimehes" on intervjuu kohaliku dirigendi hr. **Tõiv Tiitsiga**, kes on viimasel ajal tähelepanu äratanud seoses Händeli "Psalm 112" ja Vivaldi "Gloria" RV 588 ettekannetega Viljandis ja Pärnus. Nende teoste vastu ärkas Tiitsil sügavam huvi 3 aasta eest, kui ta leidis EMA raamatukogust üsna puuduliku noodimaterjali nimetatud barokkmeisterite teostest. Et saada endale teoste täielikke partituure, tuli pärnakast dirigendil pärast eitavaid vastuseid Eestist ja Põhjamaadest pöörduda Saksamaa Schleswigi Toomkiriku peorganisti **Karl Helmut Hermanni** poole, kelle abil ta saigi partituurid. Entusiastlik dirigent loodab tulevikus need teosed ette kanda ka Tartus ja Tallinnas.

Valgamaal on sündimas uus traditsioon

10.-11. veebruarini toimus Valgas I vabariiklik klaveriansambli festival. Üritusel osales 23 klaveriansambli erinevatest Eesti muusikakoolidest. Festivali juhendi kohaselt ei olnud konkurssi, küll aga premeeriti paremaid esinejaid. Festivali kontsertidel kõlas väga erilmeline muusika klassikast rockini. Lõppkontserdile valiti välja 15 ansambli, keda hindas õürri koosseisus **Nataly Sakkos, Toivo Peäske, Reet Rubel-Koppvillem** ja **Piret Habak**. Parima klassikalise kava eest premeeriti duot **Hele Kõre - Ingrid Polli** (Jõgeva). Dzässmuusika stiilise esinemise eest pälvisid tunnustuse tartlaste **Elis Aunaste** ja **Katrin Valk**.

Festival lõppes žüriiliikmete kontserdiga, millel klassikaliste teoste kõrval kõlasid ka U. Sisaski sonaat 8-le kielele "Andromeda".

MUUSIKAÕPPIJATE "DESSANDID" HÄÄDEMEESTELT PÄRNUSSE, TALLINNA JA MUJALE

Orkester oli juba kohal, oodati dirigenti **Loit Lepalaant**, kui saali trügis 20-30 peaaegu hilinejat, põhiliselt poissetüdrukuid, pikki ja pisikesi, nendega koos paar täiskasvanut. Tundsin ära **Tiia SOOMRE** koos abikaasaga. Kust nemad siia said — nad elavad ju 60 km Pärnust — Häädemeestel? **Tiia Soomre** on õpetaja — on tal nende lastega midagi ühist? See juhtus 3. veebruaril. Algamas oli kontsert "Noored ja muusika", esinemas Pärnu Linnaorkester koos noorte solistidega.

Sobival momendil võisin **Tiia Soomrelt** oma uudishimu rahuldada. Ta oli oma õpilastega õppesõidul, mille maksab kinni vald. Ning seejärel sain Häädemeeste muusikakooli kohta, millest mu teadmised olid senini üpris pealiskaudsed, mõndagi huvitavat kuulda nii temalt kui ka kooli direktorilt **Rein UUSMAALT**.

Häädemeeste valla muusikakool avati 1. oktoobril 1992, tähistades nii rahvusvahelist muusikapäeva. Häädemeestel ja Metsapoole koolis olid juba varemgi tegutsenud muusikaklassid, kuid nad ei jäänud püsima. Tuli õpetus panna soliidsemale alusele. Valla muusikakooli idee kandjateks olid endised maavanemad **Heino ALUNURM** ja **Rein VAREP**. Praegu tegutseb muusikakool oma majas koos Häädemeeste Huvikeskusega. Kuid see on tegelikult valla kool. Osa õppetööd toimub Metsapoole koolis, kuhu on 20 km sõita. Sõidavad õpetajad, mitte õpilased — nii tuleb odavam. Kool

alustas 46 õpilasega, praegu on neid 52. Õppemaks on 420 krooni aastas.

Peale **Tiia Soomre** (teoreetilised ained, klaver) ja **Rein Uusmaa** (puhkpillid) on kohalik veel ka keskkoolis töötav klaveriõpetaja **Elon MIISNA**. Kolmas klaveriõpetaja **Vaike KILLING** ja akordioniõpetaja **Heliant VABI** käivad Pärnust. **Rein Uusmaa** rakendab kohalikku kultuuritööd koordineerides muusikakooli õpilasi mitte ainult kooli, vaid ka valla üritustel. Ta kiidab kooli õpilaste head vaimu, lastevanemate toetust, vallavolikogu ja vallavanemat **Urmas AAVAT**, kelle moraalsel ja rahalisel toetusel toimuvadki igas kvartalis õppesõidud. Neist püütakse võtta maksimum. Mullusel Tallinna-sõidul oli kõik täpselt ette kalkuleeritud — kell 10 hommikul Teatri- ja Muusikamuseumis, seejärel ekskursioon Niguliste kirikus, kell 16 samas **Lydia Rahula** poistekoori kontserdil ja õhtul veel sümfooniakontserdil. Seejuures jäi veel söögi- ja vaba aegagi. Aprillikuus on planeeritud järgmine õppesõit.

Rein Uusmaa sõnul peetakse esmaeaslaste erudeeritud inimeste ja ajaliku publiku kasvatamist. Võib eeldada, et niisuguse innuga tehtava töö tulemuseks on ka mõni professionaalne muusik. Võib-olla annab mõni selliste eeldustega noor inimene endast märku juba 15. märtsil toimival Häädemeeste keskkooli klaveriõpilaste konkursil.

VÄLISMAALT

Kontsert Mount Everestil

Grupp Bulgaaria muusikuid ja näitlejaid kavatses jätta Guinnessi rekordite raamatusse kontserdi andmiseks kõige kõrgemas paigas. Aprillis või mais sõidetakse Nepaali pealinna Katmandusse ja sealt ronitakse ülespoole maailma kõrgeimale mäele Chomolungmale (Mount Everestile). Kontsert kavatakse anda 5500 meetrit üle merepinna ning pühendada see oma kodumaale - Bulgaariale.

Peamine takistus on finantsiline - ekspeditsioon läheb maksma 12000 dollarit. Kuid edukalt arenevad läbirääkimised rahvusliku lennukompaniaga *Bulgarian Airlines*. Tasuta või järevalt alandatud hindadega sõidu puhul vähenevad kulud tunduvalt.

Ettevõtmise eestvedaja on Bulgaaria Teatriakadeemia miimikõpetaja Aleksander Ilijev, kes eelseisvaks ekspeditsiooniks

treenib, söites jalgrattal Keenia mäele Kilimandžaarole.

BTA/Reuter-ETA

Veneetsia ooperimaja taastamiseks

29. jaanuaril k. a. põles seni väljaselgitamata asjaoludel maha Veneetsia üle 200 aasta vanune ooperihoone *La Fenice*, mis oli remondis mullu augustist ja pidi taas avatama selle aasta märtsis. Itaalia valitsus, Veneetsia linnavõimud ja teatri juhtkond on teatanud, et ooperihoone taastatakse.

Üldist optimismi ja otsustatavust väljendatakse mitmeti. Traditsioonilise veebruarikuise Veneetsia karnevali lõppkontserdi tulud läksid ooperihoone taastamise fondi. Välisgastrollilt tagasi-pöördunud teatri sümfooniaorkester mängis Veneetsiasse tagasi jõudnud kõigepealt Mahleri VI sümfoonia, mida tuntakse ka Ülestõusmissümfoonia nime all.

Reuter-ETA

Pavarotti enam ei salga

Juba mitu kuud liikunud kuulujuttudele 68-aastase Luciano Pavarotti armusuhetest oma 26-aastase erasekretäri Nicoletta Mantovaniga on viimane ikka vastanud eitavalt, Pavarotti aga vastusest mööda hiilunud. Nüüd on nad, nagu kirjutab Itaalia ajakiri *Chi*, selle mõlemad omaks võtnud. *Chi* teatel on Pavarotti öelnud, et oma elus on suudelnud ja... paljusid neid, eriti kauneid ja et Nicoletta on ta haaremi pärl.

Pavarotti 35-aastane abikaasa Adua on alustanud abiellulohutuse protsessi.

Reuter-ETA

USA tülis muusika pärast Kanadaga...

1. jaanuarist k. a. lõpetas Kanada kaabelteleviioon Ameerika kompanii *Country Music Television* saadete juba kümme aastat kestnud ülekandmise Kanada territooriumil viitega Kanada praktikale mitte üle kanda neid välismaisi teleprogramme, mis otseselt konkureerivad Kanada omadega. USA kavatses vastata

sellele kaubandussaktsioonidega. USA kaubandusministeeriumi esindaja Mickey Kantor aga teatas, et sellest on vähemalt esialgselt loobunud, kuni käivad intensiivsed läbirääkimised eelnimetatud Ameerika kompanii ja Kanada telekompanii *New Country Network* vahel.

...ja Jaapaniga

USA süüdistab Jaapanit, et see rikub rahvusvahelist, nn. Uruguai raundi kokkulepet autoriõiguste kaitse kohta. Sellekohaselt tuleb autoritele ja esitajatele tasu maksta plaatidele ümbervõtmiseks lindistuste eest 50 viimase aasta ulatuses. Jaapanis kehtib seadusandlus, et see põhimõte on maksev lindistuste kohta alates 1971. aastast. USA väidab, et seetõttu võivad Jaapani firmad välja lasta ja müüa odavamalt praegu veel populaarseid Beatles'ite ja muude laulude plaate.

Jaapan lükkab süüdistused tagasi väitega, et rahvusvahelises kokkuleppes on igal riigil lubatud autoriõiguste küsimus lahendada ka teisiti.

Reuter-ETA

Kas Rootsi Pank ahvib järele Eesti Panka?

Eesti Pank laskis viimasena käibele 50-kroonise "muusikalise" paberraha - esiküljel Rudolf Tobiase portree, tagaküljel Estonia Teatri ja kontserdisaali hoone. Nüüd on analoogiliselt toimunud Rootsi Pank. Pärast mitmeaastast vaheaega tulevad sellest aastast taas käibele 50-kroonised rahatähed, samuti

muusikalistena. Esiküljel on XIX sajandi Rootsi ooperitähed Jenny Lindi portree, taustaks osa tollase Rootsi Ooperi hoonest, tagaküljel viiul ja osa Sven-David Sandströmi "Piltide" partituurist.

Svensk musik, 1995, nr. 4

Kurt Weilli sõjavastast ooperit mängitakse pooltühjadele saalidele

Kurt Weilli Berthold Brechti libretole kirjutatud sõjavastast ooperit "Johany Johnson" mängitakse Berliini teatris *Theater des Westens* pooltühjadele saalidele. Sellega seoses meenutab ajakirjandus, et sama juhtus ka selle ooperi esiettekande puhul Broadwayl 1936. a. Tollal seletas ajakirjandus niisugust läbikukkumist pärast sama Londoni "Kolmekrossiooperi" tohutut ülemaailmselt edu sellega, et Ameerika publikule ei meeldi sõjavastased teosed. Aga niisugusena pärast natside võimuletulekut Saksamaal USA-sse emigreerunud Brecht ja Weill selle kirjutasiid. Süžeeks on Ameerika noormehe Johnny Johnsoni lugu. Innustunud sõidab ta Esimese maailmasõja ajal Ameerika

ekspeditsioonikorpusse ridades Euroopasse, et "teha lõpp kõigile sõdadele". See, mis ta näeb, aga äratub temas tülgaust ja kui ta Ameerikasse naasnult leiab, et tema sõbratar ootab last teiselt mehelt, satub ta hullumajja.

Saksa ajakirjandus küsib, kas teose suunitlus on tänapäeva sakslastele niisama vastumeelne kui Teise maailmasõja eelsetele ameeriklastele, leiab aga ebakohti ka lavastuses: mikrofonid on halvasti paigutatud, mistõttu teksti on raske jälgida ja ka laul ei kõla nagu vaja; Johnny osatäitja on sümpaatne, aga mitte küllalt robustne, et erutada Berliini publikut. Ka noritakse selle kallal, et osa laule kantakse ette saksa, osa inglise keeles.

DPA-ETA

Ooperimaja sealauda kõrvale

Pärast seda, kui Taani kultuuriminister Jytte Hilden ütles, et riik katab esimese kolme aasta jooksul võimalikud kahjumid, on enam-avähem kindel, et Taani saarel Langelandil, kus elab 15 000 inimest, kerkib endise sea- ja loomalauda kõrvale 1 200-kohaline ooperimaja, laut ise aga ehitatakse ümber puhvetiruumiks. Juba mitu aastat on niisuguse kinnisideega ringi käinud Steensgardi 400-aastase suurtalu 59-aastane omanik Vincent Steensen-Leth. Selleks on ta hankinud panga- ja sponsoritoetust, loonud nõuandva komitee, kuhu kuuluvad mitmed tuntud muusikud, nagu Saksa viuldaja Anne-Sophie Mutter ning lauljanna Janet Baker Inglismaalt. Pärast valituse garantii saamist arvas hr. Steensen-Leth, et ehituseks vajaliku 135 miljoni Taani krooni (üle 270 miljoni EEK) kokkusaamine ning projekti ja muude küsimuste lahendamine pole enam probleem ning lõplik otsus

võetakse vastu 1. septembriks k. a.

Talumeest veidrikuks pidajaile seab Steensen-Leth vastu oma argumentid: töötab ju kasumiga 3 suvekuu jooksul Glyndebourne'i külaopera Inglismaa lõunarannikul. Langeland on aga meelissuvitusaar. Teatri potentsiaalsed külastajad on suvel laevadel Läänemerre sõitvad huvireisijad. Ka Kieli linn pole kaugel. Oma ideest haaratud talumees on juba pidanud läbirääkimisi naabruses asuva Schleswig-Holsteinimaa igasuviste muusikafestivalide korraldajatega sellel osalejate oma ooperisse kutsumiseks, samuti esinejate osas Kopenhaageni Kuninglikust Teatrist ja Šoti kammerorkestriga Edinburgist. Kui Steensen-Lethi tähelepanu juhitakse sellele, et Langeland on eraldatud Taani raud- ja maanteevõrgust, vastab talumees: "See ongi ta eelis - ilus, vaikne maakoht, eemal kasimatutest linnadest."

DPA-ETA

LAULU- JA TANTSUKARUSSELL KÄIB

1994. aastal toimunud juubelipidustustega tõmmati joon alla üldlaulupidude traditsiooni 125-aastasele ning üldtantsupidude traditsiooni 60-aastasele kogemusele. Ülemaaliste pidude tsükkel sai paika - edaspidi on need peod ikka viieaastase intervalliga, lähtuvalt esimese üldlaulupeo aastast (1869), seega siis 4. ja 9. aastal. Laulu- ja tantsupidude uus tsükkel toimib. 20. - 22. juunil 1997 leiab Tallinnas aset VIII noorte laulu- ja tantsupidu. XXIII üldlaulupidu ning XVI üldtantsupidu toimuvad teatavasti 2. - 4. juulini 1999.

NOORTE LAULUPEOKS on registreeritud 53 segakoori 2055 lauljaga, 20 naiskoori (neidudekoori) 634 lauljaga, 257 lastekoori 9982 lauljaga, 68 poistekoori 2128 lauljaga ning 192 mudilaskoori 6996 lauljaga. Puhkpillimängijaid pürib peole üle 400, viiuldajaid 75. Kokku ligemale 22 500 inimest. Võrreldes eelmise peoga on märgatav huvi kasv, eriti mudilaskooride ning lastekooride osas. Küllap on soodsalt mõjunud see, et eelmisele noortepeole lubati mudilaskoorid üle maa (varem vaid Tallinnast ja Harjumaa). Keskkooli osas on olukord rahuldav. Kogemused näitavad, et viimase, peoelse õppeaasta algul tuleb soovijaid veel juurde.

Kunstiline toimikond Hirvo Surva juhtimisel on koostanud peo repertuaari. Motoks on "Ümbert see ilma ilusa". Kavasse tuleb üsna palju uusi teoseid, laieneb ja nooreneb oluliselt autorite ring. Peo kunstilise õnnestumise seisukohalt on praegu äärmiselt tähtis, et noodid saaksid kaante vahele ja valdav osa repertuaarist hiljemalt märtsi lõpuks kollektiivide kätte. Loodetavasti õnnestub ületada koorikogumike kirjastamisega ootamatult tekkinud probleemid. Nootide kirjastamine on igal juhul teema, mis vajab tõsist ja detailset käsitlemist. Lähiajal tuleb sellest eraldi juttu. Peo kordaminekuks kujuneb otsustavaks muidugi järgmine õppeaasta. Traditsiooniliselt korraldatakse siis kaks eelproovi. Kevadises eelproovis toimub ka kooride kategooriasse laulmine.

Huvi **NOORTE TANTSUPEO** vastu on samuti ootuspäraselt suur. Registreeritud on kokku 606 tantsurühma 10 050 tantsijaga (1. - 2. kl. tantsurühmi 99, 1850 tantsijaga; 3. - 4. kl. - 147, 2657; 5. - 7. kl. - 130, 2256; 8. - 9. kl. - 50, 853; c-segarühmi 45, 774; neidude tantsurühmi 46, 573; liikumisrühmi 82, 1089). Rahvapillimängijaid ning akordioniste pürib peole 372. Peo kunstiline toimikond esotsas Mait Aguga on koostanud stsenaariumi, valinud tantsud ning lahendab juba lavastuslikke ülesandeid. Tantsupeo teema on "Mis on kodu? Kus on kodu?".

Laulu- ja tantsupeo osavõtjate koguarv ei peaks ületama 26 tuhandet. Seetõttu tuleb nii laulu- kui ka tantsupeo osas (mõlema puhul eriti nooremates vanuseastmetes) tõsine konkurent peolepääsu õiguse pärast. Selline olukord sisendab optimismi ka kaugema tuleviku osas, sest just väga noorte inimeste aktiivne suhe laulu- ja tantsupeo traditsioonis loob eelduse selle kandjate järelkasvu järjekestvusele.

Usun, et enamik lugejaid esitab endale küsimuse, kas peo korraldamiseks on raha. Haridusministeerium omistab noorte laulu- ja tantsupeole väga suurt tähtsust. Tänu sellele ei ole veel vajadust hakata kulusid peolesõidu, Tallinnas majutamise, samuti toidu osas veeretama osavõtjate endi õlgadele. Viimaste pidudega on välja kujunenud sponsorsuhted paljude ettevõtetega. VIII noorte laulu- ja tantsupeo finantseerimiseks annavad märkimisväärset tuge Saku Õlletehas, Paulig Baltic, Fazer Eesti, Eesti Telefon, Baltic Foto Trading (Agfa Film), EMEX. Kindlasti lisanduvad üha uued ja uued toetajad. Hindamatu on Eesti Raadio abi.

Kasutan juhust, et informeerida üldsust veidi lähemalt laulu- ja tantsupidude korraldamisega seotud kuludest ning maksimumsjaale langevast koormusest. Ajendi andis ETV 15. veebruari saade "Otseliin", kus vesteldi sotsiaalministri Toomas Vilosiuse seaduseelnõu teemadel, mis käsitleb lastetoetuste suurendamist. Teatavasti kulutatakse käesoleval aastal selleks riigieelarvest üle 800 miljoni krooni. Tulevaks aastaks oleks juurde vaja 350 miljonit. Kust see raha tuleb? Probleemi väga huvitava lahenduse pakkus välja üks telefonil helistanu: "Raha saab, kui jätta ära üks laulupidu!"

See avaldus lausa kutsub asja selgitama. Laulu- ja tantsupidude tsükkel on 5 aastat. Selle aja jooksul toimub üks laste laulu- ja tantsupidu ning üks üldlaulu- ja tantsupidu. Riigieelarve raha kulutatakse ca 5 miljonit krooni (lastepeoks 2 miljonit ning suureks peoks 3 miljonit), s. o. keskmiselt 1 miljon aastas! **Lastetoetuste ühe aasta kasvaks vajalikust summast moodustaks laste laulupeo toetus 0,57%.** Kui püüda laulu- ja tantsupidude kogu toetusega katta ainult ühe aasta lastetoetuste summa, tuleks ära jätta 240 laste laulu- ja tantsupidu ning 240 üldlaulu- ja -tantsupidu. Ühe aasta vajaduseks tuleks loovutada 1000 aasta peod! Mida järgmise aasta heaks ära jätta!

Riigieelarvest taotletakse toetust laulu- ja tantsupidude korraldamisega seotud nn. sotsiaalkulude katteks (kaugemalelavate osavõtjate sõidu- ja majutuskulu ning laste toitlustamine). Sisuliselt on siin samuti tegemist lastetoetusega - see on suunatud kultuuriliselt aktiivsetele laulu- ja tantsulastele, järelikult lastega peredele - 33 krooni lapse kohta aastas. Kaudselt on see suunatud ka laulu- ja tantsupeo pealtvaatajatele - tänu sellele, et osa peo kuludest kaetakse riigi ja sponsorite poolt, saavad nad peopileti kätte üsna madala hinna eest. Ilmselt ei kujuta palju inimesed ette, kui väikese rahaga laulu- ja tantsupidusid tehakse.

Praegu on Üldlaulupeo Direktsioon, lisaks noorte laulu- ja tantsupeo ettevalmistamisele, ametis ka **ESTO '96** laulu- ja tantsupeo korraldamisega. Pidu toimub 10. augustil (algus kell 17.00) Tallinna Lauluväljakul (koondproovid 9. augustil). Eestis on laulu- ja tantsupeol osalemiseks soovi avaldanud üle 5500 koorilaulja (sega-, mees- ja naiskoorid) ning ligi 120 segarahvatantsurühma (osa võtma mahub 40 segarühma). Rakendatakse ka paarkümment Tallinna ja Harjumaa laste tantsurühma ning paarsada võimlejat. Peatselt peaks selguma, kui palju tuleb osalema Väliseesti lauljaid/tantsijaid.

Pidu kujutab endast tavakohase laulupeo kontserti, millesse on põimitud rahvatantsurühmade esinemine laululava esisel murul. Laulu- ja tantsupidu kujuneb seekordsete ESTO-päevade üheks kõrghetkeks, siin lõpetatakse pidulikult 4. augustil Stockholmis algavad ning 8. augustil Tallinnas jätkuvad ESTO '96 päevad. Peo pealavastaja Ülo Luht, muusikajuht Tarmo Leinatamm, koorijuhid Jüri Rent ja Ants Üleoja ning teised asjaosalised on valinud repertuaari. Peatselt valmib terviklik stsenaarium. Laulu- ja tantsupidu peab kavatsuste kohaselt üle kasvama rahvapeoks, mis jätkub lauluväljakul hilisõhtuni. Märtsis algavad maakondades/linnades eelproovid, mille abil tagatakse vajalik kunstiline tulemus ning selgitatakse välja, kes pääseb peole (tantsurühmade suur konkurents).

Usun, et tuleb hea laulu- ja tantsupeoaasta ja et tuhanded laulu- ja tantsusõbrad leiavad ennast 10. augustil Tallinna Lauluväljakul!

ILMAR MOSS,
Eesti Üldlaulupeo Direktsiooni direktor

HEAD MUUSIKAT ODAVA HINNA EEST

Ka kultuuritöötajate streik ja pikett Toompeal 22. veebruaril näitasid, et raha on praegu kultuuriinimeste üks põhiprobleem. Selle puudusel jääb nii mõnigi kultuurielu tippüritusel, k. a. kontserdil käimata. Muusikahuvidega tallinlased ja Tallinna külastavad inimesed sageli aga ei tea, et peaaegu samal tasemel kontserte võib kuulata hoopis väiksema raha eest. Nimelt Eesti Muusikaakadeemia kontserdibüroo

organiseeritud kontserte, millel esinevad õppejõud on tihtipeale tippinterpreetid. Ning ka üliõpilaste ja magistrantide hulgas on tuntud nimesid. Alates märtsikuust kevadeni on neid kontserte päris palju ning nädal ette ilmub eelreklaam "Kultuurilehes" ja "Eesti Päevalehes". Kellel aga väljaspool Tallinna on tahtmine pealinna sõites odava hinna eest kuulata oma lemmikmuusikat või EMA-s töötavat

muusikainterpreeti, võiks muude ülesannetega seotud pealinna-sõidu varakult sobivale ajale planeerida. Eelinformatsiooni saab EMA kontserdibüroost Kaarli pst. 3, telefon 6314 643. Seal leidub ka buklette terve hooaja kohta ning täpsustatud kuuplaane. On ju hooajaplaanidesse korrektiivide sisseviimine paratamatu.

T. LUUNJA

TALLINNA KONTSERDIELU - veebruar

Eelnevaist tunduvat suurejoonelisemad 7. Barokkmuusika Päevad toimusid 31. jaanuarist 4. veebruarini. Kui mullu ja tunamullu piirduti 6-7 kontserdiga, siis nüüd oli neid tervelt 11; varasematele esinemispaikadele lisandus ka Assauwe torn, kus teorb- ja kitarrimängijat Fred Jakobsoni ümbritses kahtlemata väga õdus ja ajastuhõnguline atmosfäär.

"Otsida sõnumit" — kõlas Andres Mustoneni läkitus kontsertidele tulijatele. Kuldkaantega koondkavast vaatas seda osta jaksanutele vastu mitu kaunist ja tähendusrikast salmi, näiteks J. C. Lobe oma:

Muusika on kunst, mis loodud hellitama kõrva, liigutama südant, panema mõistust tööle mõnusat mõtete vallas ja kinkima kujutlusvõimele rikkalikku fantaasiat.

Seda kunsti vahendama saabus mitmeid ansambleid ja üksikesinejaid: sopran A.-K. Kaappola Soomest, tenor H. Lamy ja vokaalansambel "Sagittarius" Prantsusmaalt, "The Locke Consort" Inglismaalt, viiuldaja J. Leertouwer, klavessinistid G. Leonhardt, M. van Delft, R. Garr, teorbist F. Jacobs ja "Ensemble Schönbrunn Amsterdam" Hollandist.

Nagu näha, oli tulijaid kõige rohkem barokkmuusika keskusest, mis aga ei tähenda, et nad kõik just olid rahvuselt hollandlased — Euroopa muusikute päritolu- ja tegutsemismaa ei lange tänapäeval enam kaugeltki ühte. Kummatigi võidutses seekord hollandi helilooming ja esituskunst.

Kuna oli barokkmuusikapidu, mahtusid tuntud ja (meil) tundmatute autorite sünniaastad umbes 1580-1750 vahele, mis viitab tegutsemisele vara-, kesk- ja hilisbaroki ajastul. Aga kõlas ka muusikat n.-ö. siit- ja sealtpoolt piiri, hollandi XII sajandi ühehäälsest laulust Mozartini.

Ürituseks vähemahutavaid ruume valides eeldati muidugi, et osalema tõtanud need parasjagu täidavad, paraku jäid mõnedki saalid pooltühjadeks. Vanamuusika nõuabki tegelikult ja üksnes niisugust auditoriumi, mis suudab mõista aastasadu vana loomingu filosoofilist tagamaad.

Nüüd mõned konkreetset muljed. Avakontsert, mis langes oma pompöössusega küll välja üldisest kontekstist, toimus "Estonia" kontserdisaalis. W. A. Mozarti Serenaadi 13-le instrumendile ettekandmiseks oli A. Mustonen kokku kogunud puhkpillimängijate paremiku eesotsas oboeisti Aali Lindgreni ja meie tunnustatud kunstnike T. Vavilovi, O. Ainomäe, V. Sakkose, A. Lepnurmega ning sooritas koos nendega väikesi imesid. Sulnid meloodilised liinid, peen polüfooniline kude, graatsilised

Andres Mustonen — barokkmuusika päevade peaorganisaator ja hing

menuetid ja pillerkaarelised Allegro moodustasid vahva terviku.

Sellele järgnes G. F. Händeli — W. A. Mozarti oratoorium "Ode auf St. Caecilia". 18. saj. lõpul peeti heaks tooniks vanema muusika kaasajale sobivamaks töötlemist. Enne "Cecilia oodi" oli W. A. Mozart "seadnud ümber" juba kolm Händeli oratooriumi, rikastanud neid suuremate esituskooseisude, uuemate pillide tämbritega.

Oodi küllaltki kummalistest värssidest sai siiski selgeks, et tegemist oli muusika ja instrumentide ülistamisega, mis helidesse valatud Händeli-pärase geniaalsusega. Aga üksikud Mozarti orkestratsiooni alles jäetud barokkinstrumendid, mis saatsid paari aariat, mõjusid "kärarikkas ümbruses" küll võõrkehadena.

Oma nn. "Hortus Musicuse Akadeemilise koori ja orkestri" oli A. Mustonen koostanud (oletatavasti) viie kollektiivi primaist muusikuist. Juba üksi viiulite kirkalt puhas kõla viitas Mustoneni "heale ninale", aga "Coro ultimo", mille viimane rida sedastab, et "maailm läheb hauda muusikaga" (!) juubeldus ületas julgeimadki ootused.

Meeldiv oli tõdeda, et A. Mustoneni dirigeerimislaad on "taltunud", ei mingeid ülikiireid temposid, kõik oli tasakaalus.

Nimeka prantsuse tenori Hervé Lamy osalemist põhjendas asjaolu, et sellist vokaalset paindlikkust, hääle ilu ja baroklikku täpsust ei kuule meie tenoreilt; küsitavaks jäi aga Anna-Kristina Kaappola kutsumine — mõnigi meie lauljataridest soleerinuks temast paremini. Üks väike, aga keerukas aaria jäi Mart Mikule.

"The Locke Consort" on spetsialiseerunud 17. ja 18. sajandi alguse kammermuusika autentsele esitamisele, olles sealjuures M. Locke'i käe all tegutsenud kuningas Charles II õukonnaansambli täpne mudel. Mimi

Mitchell ja Jon Wilson Meyer mängivad seal barokkviivuleid, Susanne Braumann viola da gambat ning Fred Jacobs teorbii.

Vaieldamatult kompetentse ansambli mängulaadiga oli algul raske harjuda, visuaalne atraktiivsus näis olevat vastuolus akustilise üheplaaniisusega. Aegamisi hakkas aga too kontrast "töötama" ja sünnitas lõpuks tõelise vaimustuse.

Väga meeldis gambist, kes teorbii saatel esitas M. Marais' Süüdi tarmukalt ja varjundirikkalt. Ka teorb üksi (A. Piccinini kaks pala) pani kaasa elama oma innukale väljendusviisile. Kõige eredamateks ansamblietusteks olid ilmselt J. A. Reinckeni ja A. Corelli Sonaadid, eeskätt tänu faktuuri suuremale markantsusele ja kontserdi algupoolest tunduvalt lähedemale muusitseerimisele.

2. veebruari õhtul tui Raekotta tohtu rahvahulk ja klavessiini ette istus ülimalt väärikas härrasmees Gustav Leonhardt. Ta tundis juba varases lapseas suurt huvi klavessiini ja oreli vastu, õppis mõlemat pilli Baseli "Scola Cantorumis" ja on praegu juba 41. õppeaastat Amsterdami Konservatooriumi professor. Klavessinist, organist, dirigent ja muusikateadlane G. Leonhardt on rahvusvaheliselt väga tuntud ja kõrgelt hinnatud, muuseas ka kolme audoktori nimetusega.

G. Leonhardti keskendunud (aplauksidest häirimatuna hoitud), juveliirlikult täpne ja kütkestav mäng oli erakordseks elamuseks vanamuusika austajale. Andes läbilõike 16. saj. lõpul ja 17. saj. I poolel tegutsenud J. P. Sweelincki, G. Frescobaldi, M. Rossi ja J. J. Frobergeri loomingust, juhtis J. Leonhardt meid läbi Itaalias ja Saksamaal tollal käibelolnud vormide — toccatade, ritserkaaride, fantaasiate jm. — kirjeldamatu intensiivsusega ja ühtaegu rangelt paikapandud, et ometi nii vabana tundunud tšostusloogikaga.

Klavessiini vaikset, spetsiifilist üksluist kõla on kogemuste kohaselt väsitav jälgida, kuid mitte tol õhtul! Publiku tungivatele lisanõuetele reageeris klavessiinikorüfee kahjuks vaid ühe palaga...

Nigulistest astus üles Schola cantorum "Cercamon" (tõlkes: see, kes rändab läbi maailma). Ansambel on pühendunud monoodilisele ühehäälsele ja püüdleb gregooriuse koraali käibelolevast esituslaadist erineva interpretatsiooni poole. Esinetakse koos vanadel kirikulauludel improviseeriva organisti Bert Matteriga, kes Haagi konservatooriumi professoritooli kõrval annab pidevalt kontserte ja kirjutab ka ise muusikat.

Esimese laulu aegu käis 8-liikmeline koorike lühikesi peatusi tehes ringi mööda kirikut ja saavutas hulga huvitavama akustilis-visuaalse efekti,

kui hiljem paigal seistes. Väga puhtalt ja kiretult kuuldavale toodud pikkadele ainikmeloodiatele olid tänuväärseiks vahepaladeks hästi omapärased improvisatsioonid, mis värskendasid sajanditetaguseid viise nüüdisaegse "mõtetalliga" ja löid kirikusse mingi intrigeeriva õhustiku. Eriti tähelepanuväärset oli lahendatud Hildegard von Bingeni antifooneid ja hümnide reast viimane, kus orel sekus aina lühemate perioodide järel sama meloodia töötlusse.

XII sajandi algupoolel elanud Bingeni kultusetalitusteks loodus oli ka primitiivset mitmehäälsust, üsna liikuvaid meloodiaid ja solisti-koori vaheldumist, mis leidis "Cercamonilt" muusika väärtustesse süüviva käsitusena.

Kõiki Barokkmuusika Päevade kontserte külastada tahtnuil tulnuks leida 2. veebruaril aega 16.00-23.00, 13. veebruaril 13.00-21.00, teistel päevadel aga vähemalt 4 tundi — siis kuulnuksid nad veel J. S. Bachi ja C. Ph. Bachi helitöid viiulile ja klaverile ning traversflöödile ja klavessiinile, P. Locatelli sonaate, J. P. Sweelincki Taaveti laule ja muidugi traditsioonilist maratonkontserti, kus koos "Hortus Musicusega" esinesid festivalil osalejad ja barokkorkester.

Leedu Vabariigi iseseisvuspäevale pühendatud sümfooniakontserdil põhjustas kauakestvaid ovatsioone Virgilius Noreika, kelle aariad G. Donizetti ja P. Mascagni ooperitest ning leedu heliloojate laulud kinnitasid kuulsa tenori püsivat kõrgtaset, erudeeritust, tippmeisterlikkust. Teda ei lastud lavalt ära enne kolme lisapala, viimaseks oli V. Noreika sunnitud võtma juba saateta rahvalaulu.

Tuliseid kiiduavaldusi kutsus esile ka Mati Mikalil sooleerimine L. van Beethoveni V kontserdis. Ühe ilusaima klaverikontserdi esituses oli suurejoonelisust, võluvaid nüansse, head tervikumoodustamise oskust ja ütlemlata palju soojust Adagios.

Vaheldusrohkes kavas kuulati veel kahte sümfoonilist poemi: M. K. Ciurlionise loodusromantilist "Metsas" ja F. Liszti uhkelt sõjakat "Preliüdid".

Kogu kava viis tuntud leedu dirigent Juozas Domarkas läbi meeldiva kindluse ja söakusega.

Teine EF Kammerkoori sünnipäevakontsert oli põhiliselt sama kavaga kui Tartu Uue Muusika Päevadel.

Mati Turi alustussoolo K. Nystedti "Miseres" lõi tähendusrikka õhkkonna, millesse sobisid ideaalselt sopranite õhulisus, meeshäälet mahlakus ja koori nõrke täiskõla. Vana gregoriaani laulu põimimist kaasaegse helikeelega juhtis filigraanselt täpne, iga detaili loogiliselt paika panev dirigenditöö.

L. Berio'd peetakse oma põlvkonna rikkaima kujutlusvõimega heliloojaks, kelle loomingus on tähtsal kohal sõnaline väljenduslaad. "Magnificat" on

küll niioeldada õpilastöö — pärit ajast, mil autor õppis Milano Konservatooriumis, kuid kuulub tema olulisemate teoste ritta, väljendades Berio'le väga raskeid sõjaaegseid kannatusi ja hingepeinu. "Magnificatis" saatis koori ja soliste (Vilve Hepner, Raili Jaanson) puhkpillidest, kahest klaverist ja löökpillidest koosnev ansambel. Kapriisse partituuri vaoshoidmisel tekkinud "kriisihetked" ei suutnud põrmugi pisendada teosest saadud vaimset läbiraputust.

Seentega oli pistmist kahel numbril: lõunanaabrite klassiku, koorilaulu suure meistri J. Vitolsi "Kuningal ja kaverisikal" ning L. Sumera "Seenekantaadil". Viimane on pea paarikümne aastane, aga neljas osa tuli alles nüüd esiettekandele. Ehk mäletatakse veel kantaadi algvariandi esitust M. Palmi ja puhkpillikvinteti poolt, praeguses on kammerkoori saatjaks instrumentaalansambel. Puhtmuusikalises mõttes oli seekordne "Seenekantaat" T. Kaljuste tõlgenduses hea vormilahenduse, plastilise meloodiajoonisega ja karakterileidudega. Kentsakad flöödifraasid keerasid aga esitusse süvenenu mõtted aeg-ajalt jälle "metsa".*

13. veebruaril tuli EMA rektor Peep Lassmann publiku ette taas klaverikunstnikuna, mängides oma lemmikhelilooja O. Messiaeni, aga ka E. Tubina ja teiste teoseid.

Nagu kahel eelmisel sümfooniakontserdil, veeretati 15. veebruarilgi lavale klaver, mille taga istunud Lauri Väinmaa mängis efektselt M. Raveli G-duurse klaverikontserdi.

Et tegu oli jälle Pariisi-tükliga, juhatas Mats Liljefors (Rootsi) veel G. Bizet Süiti "Arlitar" ja I Sümfooniat. Kui kaht nimetatuist tuntakse hästi, siis 17-aastase Bizet kolmveerand sajandit varjusurmas viibinud Sümfooniat kuulati kahtlemata esmakordselt. Lahe, kohati vallatlevgi, kuid kenasti neljaks osaks vormistatud muusika leidis esitajailt adekvaatse tõlgitsuse.

Pühapäevakontserdil "Rahvaviisid kunstmuusikas" juhatas Tallinna Kammerorkestrit jälle Juha Kangas, kelle töö meie kollektiiviga on sel hooajal järjepidev ja õige tulemuslik.

Alustati B. Bartoki "Rumeenia tantsudega" ja lõpetati P. H. Nordgreni süidiga "Pillimehe portree". Nende vahele mahtusid S. Tsintsadze, E. Griegi ja H. Elleri vähem või rohkem oma rahvapärandid tsiteerivad helitööd, mille temperamenti ja karakterite erinevus pakkusid kena vaheldust.

B. Bartoki viiuli-klaveri variandis paljukuuldud tantsude partituuriski on soleerival viiulil tähtis roll, mille täitis kohusetruult M. Männi.

H. Eller muidugi autentseid rahvaviise

ei kasutanud, viis pala — nende hulgas ka kuulus "Kodumaine viis" — määratlevad aga selgeteesti rahvusliku olemuse ja isikupära. S. Tsintsadze kunstiliselt kahvatumas tsükliis "Gruusia rahvaviisid" meeldis rohkem pizzicato-osa ja tuntud "Suliko"; põnevaima elamuse pakkus aga P. H. Nordgreni värse ja põnev helikeel.

Olavi Kasemaa innukal juhtimisel juba 13. aastat tegutseva Tallinna Saksofonikvarteti selle hooaja "aruandlus" toimus 20. veebruaril Olavi saalis ja pakkus müuhulgas ka ühe uudisteose: E. Tambergi laulupõimiku aafrika poeetide tekstidele "Mu armastus, sa oled eebenmust", soleeris Annika Tõnuri.

Andres Mustoneni Suur Muusikaakadeemia piirdus seekord kahe L. van Beethoveni trioga. Nende jõulise kunstilise sõnumi edastamine Ivo Sillamaa, Andres Mustoneni ja Jaan Reinaste poolt vääriliselt lugupidamist.

Kolme eri põlvkonda kuuluva kunstniku koostöö sujuvus leidis järjekordse kinnituse, aga üllatas ikkagi oma muusikalise mõtlemise ühtsusega.

Juhtivaks persooniks, nagu ette nähtud, oli muidugi I. Sillamaa, kelle oluline (ajuti ka vähemoluline) partii allutas keelpillide oma lausa ürgse jõuga. Nn. "Geistertrios" (op. 70 nr. 1) valitsevad sünged, konfliktised karakterid said sel teel ehk veenvama kuju kui nendega kõrvutatud helgemad meeolud. L. van Beethoveni viimase, kõige ulatuslikuma, ertshertsog R. von Österreichile pühendatud Trio B-duur op. 97 kõlaline ja sisuline tasakaalustatus lubas aga seda imekaunist teost nautida jäägitult.

27. veebruaril mängis NYJD-Ensemble Olari Eltsi juhatusel kõik E.-S. Tüüri "Arhitektoonikad".

Kuu viimase sümfooniakontserdi huvipakkuvaimaks numbriks oli H. Lepnurme segastel-rasketel aegadel kirja pandud, kuid üllatavalt elujaatav Orelikontsert (1956). Pillide kuningas oli tollal teatavasti põlu all, nagu autor isegi. Ines Maidrelt ja ERSO-lt Urs Schneideri (*veits) dirigeerimisel kõlas aga uhke, karge ja suurejooneline muusika, kuhu põimunud meie rahvaviisid "Meil aiaäärne..." ja "Seitse sammeldunud sängi".

Ülejäänud kavast — R. Wagneri Faust-avamäng ja F. Mendelssohni kantaat "Walpurgi öö" vahendas taas J. W. Goethe pärandit muusikas. Viimases oli kaastegev Estonia Seltsi täiendusjõududega segakoor ja solistid Leili Tammel, Ivo Kuusk ja Tarmo Sild.

Paganlikku viljakuspidu kirjeldav kantaat kõlas oma kirglikkus viisirikkses väga meeldivalt.

INES RANNAP

* Sama kontserdi kohta TUMP-il vt. lk. 15 — toim.

MÕNED VÄLISMAALASED NIMETAVAD

Jüri Alperteni nimi on kahtlemata tuntud kõikidele Eesti muusikaarmastajatele. Kuid tema tõelist rolli tänapäevases eesti muusikaelus harilikult veel ei märgata. Minu arvates tuleneb see mitte tähelepanematusesest, vaid dirigentide küllusest: häid dirigente on Eestis praegu liiga palju. Ma ei räägi siin niisugustest korüfeedest nagu, Neeme Järvi või Eri Klas, kes töötavad põhiliselt välismaal ja kelle iga esinemine muutub Eestis sündmuseks. Kuid sümfooniaorkestrit juhatavad edukalt ka Paul Mägi ja Endel Nõgene, Tõnu Kaljuste ja Andres Mustonen, Arvo Volmer ja Olari Elts. Kõigele lisaks esinevad orkestriga efektselt mõned koorijuhid, näiteks Aivar Mäe.

Mina pöörasin Alperteni dirigeerimisstiili muutumisele tähelepanu umbes aasta tagasi. Kuid minagi ei mõistnud tol ajal, mis peitub selle taga. "Tuli loominguline küpsus," arvasin üldsõnaliselt. See on paradoks, kuid fakt: välismaalased taipavad esimestena. "See on Eesti parim dirigent" — seda lauset olen ma korduvalt kuulnud ameeriklaste, jaapanlaste või saksa juutide suust. Moskva lauljanna Marina Meštšerjakova lausus intervjuus, et Alperten on maailmaklassi dirigent. Seda ütles ta pärast laulmist "Don Carlos", mida Alperten dirigeeris tol korral tervikuna esimest korda elus. Nii hakkasin minagi teda põhjalikumalt jälgima.

Jüri Alperten meenutab oma dirigeerimismaneeeri poolest väliselt Eri Klasi nooruses. Ta ei seisa paigal, tal on väga nõtked käed. Orkestrandid, kes on kaua temaga koos töötanud, räägivad, et tema käte liigutuste järgi võib kohe mõista, mida tahab dirigent. Alperten, nagu Eri Klaski, püüab ülima täpsuse poole: esijoones tahab ta tuua publikuni selle, mis seisab heliloojal partituuris.

Marina Meštšerjakovat Elisavetta ossa sisseviimisel
Harri Rospu foto

Tooksin näiteks ühe episoodi. Kui Alperten esimest korda dirigeeris proovil G. Verdi "Don Carlot", juhatas ta nii, nagu helilooja on partituuris kirjutanud. Üks laulja eksis — nimetame teda N. — ja hakkas tegema dirigendile etteheiteid. Ta ütles, et C. F. Cillario (itaalia dirigent, kes "Don Carlot" Estonia Teatris lavale tõi) jagas selles numbris taktid pooleks ja seetõttu ei suuda tema laulda, kui dirigeeritakse teises taktimõõdus. Analoogiline stseen on Berlioz'i ühes koomilises artiklis.

Alperten ei hakanud vaidlema. Kuid järgmisel proovil, kui muusikud jõudsid selle numbrini, dirigeeris ta järjest Verdi ja Cillario variandid ja küsis orkestrantide käest, kuidas neil on mugavam mängida. Orkestrandid leidsid, et Verdi variant on mugavam. Siis Alperten ütles: "Sel juhul mängime, nagu seisab partituuris. Küll ma leian N-ga kompromissi." See diplomaatilisus, oskus arvestada teiste arvamust toob arvatavasti Jüri Alpertenile ka kolleegide lugupidamise.

Kuid sellega lõpeb sarnasus Jüri Alperteni ja Eri Klasi vahel. Tööprotsess on neil põhimõtteliselt erinev. Parimaks illustratsiooniks võib olla töö Tšaikovski Viienda sümfoonia kallal, mis sai Alperteni tõeliseks avastuseks, mida ta demonstreeris 11. jaanuari kontserdil. Teatavasti pidas helilooja oma Viiendat kõige halvemaks sümfooniaks; see oli loodud hingkriisi seisundis pärast tema ebaõnnestunud abiellumist. Kaasaegsed kriitikud heitsid autorile ette Beethoveni ja Berlioz'i jäljendamist: ka siin ilmub põhiteema kõikides osades, nagu Beethoveni Viiendas või Berlioz'i Fantastilises sümfoonias. Seetõttu mängitakse seda teost võrdlemisi harva — ERSO repertuaaris pole seda olnud üle 10 aasta.

Juba esimene läbimängimine oli vapustav — ma pole midagi niisugust oma elus kuulnud. Oli tunda, et dirigent tuli proovile tõlgenduse lõpetatud kontseptsiooniga. Kuid Alperten ei jäänud rahule mängituga ja hakkas pikalt selgitama orkestrantidele muusikat sõnadega. Need selgitused on Alperteni jaoks väga tähtsad. Siin ongi põhiline erinevus tema ja Klasi vahel. Võib-olla aitab seletamine dirigendile endale mõista teost lõpuni — igatahes rääkida ta oskab väga piltlikult ja taktikeppi kasutab ainult viimasel hetkel. Esialgu oli jutt tehnilistest üksikasjadest ("Te mängite spiccato, peab aga staccato," või "Siin on kirjutatud mezzo-forte, mitte mezzo-piano" jne.). Seejärel algas erinevate episoodide ja isegi fraaside selgitamine ("Siin peab mängima nii, et te saaksite alati suurendada heli tugevust..."). Lõpus rääkis Alperten juba suurte lõikude mõttest, nagu saab tema sellest aru.

Kõik see on siin ümber jutustatud väga lühidalt, reaalsuses võttis aga niisugune järk-järguline lihvimine palju aega. Kontserdiks oli minu arvates Alperteni kontseptsioon selge igale orkestrandile; dirigent ise juhatas teost peast. Paistab, et Tšaikovski Viies on Alperteni üks tippsaavutusi ja võib muutuda tulevikus tema n.-ö. visiitkaardiks, nagu Lilje jaoks oli Tšaikovski Kuues sümfoonia.

Alperten suutis näidata muusika kaudu tõelist inimtragöödiat. Sümfoonias oli nagu elav kangelane — inimene kõigi oma kõhkluste ja kahtlustega, väga ebastabiilne. Teda ei tohi loomulikult samastada heliloojaga, kuid oma iseloomu poolest on ta väga lähedane selle sümfoonia aja Tšaikovskile ja suutis ka võita oma saatust (faatum, kui kasutada Tšaikovski väljendit).

TEDA EESTI PARIMAKS DIRIGENDIKS

Esimeses osas oli kõige tähtsam arengu järjekindlus nii traagilistes kui lüürilistes kujundites. Kõik dramaatilised kulminatsioonid kõlasid sisemise võitluse tulemusena ning faatum kaotas oma abstraktsuse, muutus inimtunnete kontsentratsiooniks. Seetõttu tuli kogu osa Alpertenil välja terviklikum, kui seda mängitakse tavaliselt.

Põhiline oli aga tema kontseptsiooni jaoks teise osa ümbermõtestamine. Tavaliselt mängitakse seda rõõmsa "lüürilise intermetsona". Alperten tegi aga sellest muusikast tragöödia: inimene nagu otsiks väljapääsu ega suudaks seda leida. (Asjatundjatele teadmiseks: helilooja kõik nüansid jäid oma kohale.) Kui hetkeks isegi tuleb rõõm, kaob see peaaegu kohe ning faatum tema ei paista seetõttu võõrelemendina. Osa lõppes pärast pikka dramaatilist arengut ikkagi kurvameelselt.

Valss oli tõlgendatud nagu intermetso pärast suurt draamat, kusjuures kõik žanrilised elemendid olid täpselt välja peetud. Kuid muusika kõlab pigem väsinult kui rõõmsalt, faatum tema oli antud nagu kurb meenutus.

Ja kui pärast kõike seda ilmub sama teema finaalis mažooris, kõlab see orgaaniliselt, mingi ületamisena. Just nagu kunstnik on mõistnud oma missiooni. Seda meeleolu varieeriti — mõnikord Alperten tõlgitses seda nagu leppimist iseendaga, mõnikord oli muusikas kuulda idüllit, kuid kokkuvõttes oli lõpp triumfaalne, oli nagu vaimne võit. Võib-olla mõjus sümfoonia kontseptsioonile Alperteni töö "Luikede järve" kallal, kus on ka kõrge dramaatiline pinge, siis headuse võit kurjuse üle ja isegi sarnane struktuur (4 vaatust). Vahe oli ainult selles, et sümfoonias ei olnud mingit allegooriat, kõik tunded olid alasti. Varjatud psühholoogiline lahendus oli aga põhimõtteliselt sama.

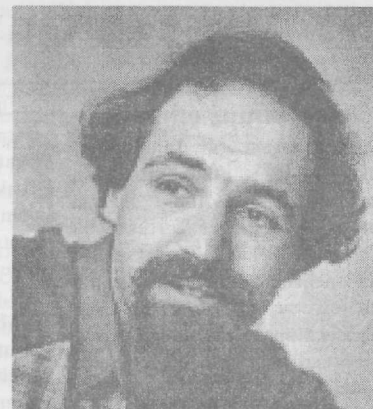
Tööprotsess teatris käib samas suunas. Alperten on kõigepealt psühholoog; võib-olla just sellepärast oskabki ta nii hästi suhelda inimestega. Mulle isegi paistab, et ta eelistab kontserti solistidega kontserdile ainult orkestriga. Loomulikult ei tohi seda väidet võtta liiga täht-tähelelt. Kui solistide ja dirigendi vahel on keelebarjäär või kui on vähe prooviaega, räägib ta vähe, kuid alati väga täpselt. Solistid aga tulevad erinevad. Mõnikord on nad harjunud esitama klassikalist muusikat teisiti, kui see on kombeks Eestis. Või siis on nende repertuaaris teoseid, mida Eestis praktiliselt ei mängita.

Niisugune pilt oli kontserdil "Ooperipärleid Itaaliast", kus laulsid Jenny Anveldi õpilased Milaano konservatooriumist. Reeglina on nad harjunud laulma palju "euroopalikumalt" kui eestlased: repertuaaris aga olid niisugused palad nagu katkend G. Meyerbeeri "Aafriklastest". Kahe proovi jooksul suutis Alperten ette valmistada meie orkestri niisuguse astmeni, et kontserdil kõik tõepoolest säras. See hiilgav tööprotsess valmistas talle isegi omapärast naudingut.

Keerulisem ülesanne on sisse viia külalislauljat juba valmis lavastusse, eriti kui seda lavastust on valmistanud ette teine dirigent. Just seda tegi Alperten ülalmainitud Moskva Suure Teatri solisti Marina Meštšerjakovaga ooperis "Don Carlo". Teos iseenesest püstitab psühholoogilises plaanis keerulisi ülesandeid. Olukorda tegi raskemaks asjaolu, et Tallinnas laulis Meštšerjakova kuninganna Elisabett esimest korda elus. Alpertenil oli aga ainult kaks proovi, seda mõlemate koosseisude jaoks, nendest üks oli istumisproov. Ja ikkagi oli etendus hiilgav. See ei olnud, tõsi küll, ainult dirigendi teene:

lauljanna on ise sügav psühholoog ja mõistab oma osa väga sügavalt. Peale selle suutis ta kohe leida kontakti Estonia Teatri trupiga. Ja ikkagi oli Alperteni töö asendamatu.

Alpertenile, olgu see ooper või ballett, on väga tähtsad lavaline situatsioon, kangelaste tunded. Kontakt

ooperilauljatega või tantsijatega balletis on tal ideaalne. Kuid ta püüab teha ka instrumentaalnumbreid sisukamaks. Avamäng "Sevilla habemeajajale" ei ole tal midagi galopitaolist (nagu iseloomustab seda muusikat Bernard Shaw), vaid seal on tal ka psühholoogiat, mis valmistab ette ooperi tegevust. "Luikede järves" on see psühholoogiline areng veel tugevam. Esimest korda elus kuulsin ma, et publik aplodeeris balletis dirigendile teise vaatuse sissejuhatusel interpretatsiooni eest.

Alperten räägib ise, et ta eelistab klassikat. See pole ime ooperidirigendi jaoks ajastul, kui ooper oma klassikalisel kujul sureb välja ja selle asemel mängivad üha suurenevat rolli happening, multimeedia, interaktiivne kunst ja teised sünteetilised kunstiliigid. Tegelikult dirigeerib ta ka võrdlemisi palju XX sajandi muusikat. Võtkem kasvõi hispaania helilooja Joaquin Rodrigo "Aranjuezi kontserdi" kitarrile ja orkestrile, mida ta mängis koos Kanada solisti Rémi Boucher'ga. Selles teoses on palju žanrilisust, tugevad on ka rahvuslikud jooned. Kuigi Alperten tunnetab peenelt rahvuslikkust (üks tema märkustest orkestrile proovil oli: "Püüdke mängida hispaanialikumalt"), säilitab ta ikka esiplaanil lüürilispühholoogilise arenguliini, toonitab solisti rolli. Ning temale on niisugune tõlgendus lähedane.

Prokofjevi "Tuhkatriinus" suutis ta mõista lõpuni, mida kavatses ballettmeister Mai Murdmaa, kes tegi lihtsameelsest muinasjutust fantastilis-allegoorilise etenduse groteski elementidega, kus on rikas alltekst. "Tuhkatriinu" läheb Alpertenil ühe hingetõmbega; žanrilised numbrid (näiteks Valss I vaatuse lõpus) muutuvad tugevaks vahendiks kangelaste iseloomustamisel.

Eriti tähtis on see kaasaegsuse tunne elavate autorite — eriti eesti muusika puhul. Siin küsib Alperten proovidel oma "kõnehetkede" jooksul alati, mida soovib muusika autor, demonstreerib talle interpretatsiooni erinevaid variante, arvestab tema tahet. Tulemusena on tõeline koostöö isegi juhul, kui autor on noorem kui Alperten ise ja tema muusika ei ole eriti tugev.

Kokkuvõtet teha on arvatavasti veel vara. Usun, et Jüri Alpertenil on ees pikk ja edukas loominguline tee. Selle artikliga ma ainult tahtsin pöörata lugeja tähelepanu Eesti väga tugevale dirigendile-psühholoogile, kelle muusikatõlgenduste keskpunktis on inimese individuaalsus.

MARK RAIS

MIINA HÄRMA MUUSIKAPÄEVAD TARTUS

Miina Härma muusikapäevade kohta laekus toimetusse 3 kirjutist. Avaldame nad kõik suuremate või väiksemate kärbetega, tingitud vajadusest vältida kordumisi ja ruumipuuduse tõttu.

Ettevõtmisi oli palju

Eesti Segakooride Liidu (ESL) üks aasta tähtsündmusi on kahtlemata Miina Härma muusikapäevad Tartus ja Tartumaal. Sel aastal peetakse neid juba neljandat korda (ESL-i egiidi all teist aastat). Muusikapäevad algasid Miina Härma sünnipäeval 9. veebruaril mälestushetkedega tema sünnipaigas Kõrvekülas ja viimisel puhkepäeval Raadi kalmistul. J. Liivi muuseumis Alatskivil avati näitus "Miina Härma. Anna Haava. Aino Tamm". Sama peakirja all toimus Tartu Ülikooli ajaloomuuseumis luule- ja muusikapõimik, kus esinesid Tiit Levald ja tema õpilased, klaveril saatmas Ülle Varula ja Kristi Kärmas. Koolikooride kontsert "Kui ma olin väiksekene" toimus ülikooli aulas, Tartu 10. Kk. muusikaõpetaja kõneles Miina Härma elust ja loomingust.

Üheksa päeva sisse mahtus veel mitmeid kontserte ja kontsertjumalateenistusi Peetri kirikus, kokku 16 ettevõtmist, põhiliselt Tartus, aga ka Elvas, Alatskivil, Unipihla algkoolis jm. Ilmus ka M. Härmale pühendatud ESL-i ajalehe eri- (4.) number.

Miina Härma muusikapäevad kulmineerusid laupäeval, 17. veebruaril Tartu Õpetajate Seminari saalis "Tuljaku" võistulaulmisega. Koore oli kokku tulnud mullusest rohkem. Eriti rõõmistas juurdekasv A-kategooria osas — mullu 1, tänava 6. Publiku hulgas tekitas eriti elevust "Tuljaku" uus, showlik ettekanne Pärnu "Ave Canto" poolt, mis tõi kaasa publikupremia.

Järgmine suurem segakooride kokkusaamine toimub Põlva Intsikurmus laupäeval, 15. 06. 96.

EHA JAKOBSON,
ESL-i pressisekretär

KONTSERDID ELVAS

Miina Härma päevade raames toimusid 10. veebruaril Elvas 2 kontserti.

Keskpäevaks väljakuulutatud vokaalansambli maratonkontsert kujunes poolmailerlikuks. Ei tea, kas ei saadud pakasega autosid käima või peeti sõidukulusid liiaks, aga enam kui kümnest registreeritud Tartumaa lauluansamblist jõudis kuulaja ette vaid 3.

Nõo Meestalaulu Seltsi kvartett, mis koosneb kirikukoori lauljatest, esitas ä capella vaimulikke laule. Kuulajatele näisid need meeldivat, kuigi nähtavasti lühikese tegutsemisaja tõttu ei tulnud lauljatel kõik nii välja nagu soovitud. Häälematerjal ja esinemismaneer olid aga lootustandvad.

Duett Helve Pärn — Viive Kürsa on Elva eakamale publikule väga armastatud oma hästivalitud viimetekohase meloodilise repertuaariga. Seekord esitati juhendaja Tõnu Kuresoo laule, mida autor saatis peenenduselisel kitarril. Meeldiv on, et need naised "laulavad kõrvadega" — tajuvad hästi teineteist ja saatjat — isegi vääratuste puhul. Sama tuleb rõhutada üsna noorukese Õpetaja Seminari segakvarteti puhul. Suur tunnustus õpetaja Tiit Millistferi tööle. Võib-olla kasulikumi kui

kontsert ise oli pärast toimunud ühisarutelul.

Õhtul toimunud kontserdil esinesid 3 segakoori ja üks puhkpilliorkester.

Küllaltki arvukas Elva kammerkoor jätkab Pirika Söödi juhatusel oma rajaja, varalahkunud suurepärase muusiku Kalju Kenneri poolt alustatud heas klassikalises maneeris ja on omalaadsete taidluskooride hulgas kahtlemata üks paremaid terves Eestis. Elva Noortekoore laulis pärast administratiivsetest segadustest tingitud "sundpühkust" noore dirigendi Eva Rebase käe all üsna tasakaalustatult ja lootustandvalt, kuigi esines ebatäpsusi. Nagu alati, kõlas sümpaatselt segakoor (tegelikult kammerkoor) Vega. Koore vajaks aga rohkem kooslaulmist — mingites peaaegu tabamatutes nüanssides tahtnaks täpsemat üksteisemõistmist (-kuulmist).

Vägivere pasunakoore esitas klassikalistele puhkpillidele lisaks teadaolevalt esmaettekandena oma arhiivist leitud Miina Härma loodud ja orkestreeritud pala "Issand, jää meie juurde!". Orkester kõlas piisavalt puhtalt ja hästi tasakaalustatult.

Tasakaalustatus ongi vast parim sõna, tähistamaks seda elamuslikku muusikapäeva Elvas.

AARE KIRSIPIU

MÕNED MÕTTED VÕISTULAULMISEST

"Tuljaku" võistulaulmine, mis toimus 17. veebruaril Tartu Õpetajate Seminari saalis, kujunes ilusaks lõppakordiks IV Miina Härma muusikapäevadele. Ainult segakooridele mõeldud üritus ("Tuljakust" tingituna!) tõi kokku 22 koori kogu Eestist. Kohale tuldi Valgast ja Tallinnast, Pärnust ja Võrust, Harju- ja Saaremaalt, Viljandi-, Põlva- ja Tartumaalt. Vaatamata Eestimaal üldiselt levinud kurtmisele raske elu üle ja sellega kaasaskäivale pessimismile näitas kuuludud kooride esinemine lauluraha tegutsemisindu ja üleolekut argistest muredest.

Koorid olid omal äranägemisel registreerunud erinevatesse raskuskategooriatesse. Igas alagrupis tuli lisaks "Tuljakule" esitada veel üks kohustuslik laul.

Kodune töö oli olnud hoolikas ja "Tuljaku" võistulaulmise laul tõsteti taas kõrgemale. Rõõm on märkida, et teada-tuntud tegijate (Kuno Areng, Evi Eespere, Valli Ilvik, Ivi Harju, Heidi Ots, Heli-Tiit Tamm, Toomas Voll jt.) kõrval astub üles arvukalt noori koorijuhate (Lilyan Kaiv — võistluse dirigendipremia, Marika Klimberg, Margit Lind, Jana Allik, Annelii Traks, Silja Trisberg, Alice Pehk, Kaie Viigipuu, Imbi Pärtelpoeg, Ursula Saal jt.).

Palju on räägitud suurte segakooride väljasuuremisest. Oli aga meeldiv nentida, et "punasest raamatust" me neid veel kandma ei pea — seda vähemalt "Tuljaku" võistulaulmise kontekstis. Suurema lauljaskonnaga esinesid "Koit" (dir. J. Allik) Viljandist, "Helitron" (E. Eespere) Tallinnast, "Rõõm" (S. Päss) Valgast, Puurmani Kultuurimaja (A. Rebane ja U. Mägi) ja Tartu 10. keskkooli (H.-T. Tamm) segakoor. Omaette nähtusena võib tervitada elujõuliste piirkondlike kooride tekkimist väikekooride

ühendamise teel (Tõravere "Vega", Jõelähtme Segakoor). Tulemus oli niivõrd veenev, et "Vega" võitis B-kategoorias kohustusliku laulu parima esitaja preemia. (NB! Eelmisel aastal "Tuljaku" peaauehinna võitnud Saaremaa Ühendatud Segakoor sündis Kuressaare kammerkoori "Helin" ja Kärla küla segakoori liitmisel.) Sel aastal "Tuljaku" parima esitajana peaauehinna ja A-kategoorias esikoha võitnud segakoori "Ugandi" (dir-d Valli Ilvik, Lilyan Kaiv ja Annelii Traks) ridades oli lauljaid Tartust, Võrust ja laiemalt Lõuna-Eesti piirkonnast. Eesti Segakooride Liidu Segakoor (Kuno Areng, Valli Ilvik ja Lilyan Kaiv) moodustes segakooride liidu II suvelaagris paljude erinevate kooride esindustest. On teada ja kogutud, et "Tuljak" sobib eriti hästi just suurele koorile (laulupidude ühendkooride hiilgenumber!). Sellega ehk seletub mõnigi liitumine selle võistulaulmise eel.

Eelõeldust ei pea järeldatama, et kammerkoorid endist vähem suutmaks anda. Vahest otse vastupidi — kammerlauljate muusikalisele võimekusele esitatavad nõuded annavad teatud taseme garantii juba koori komplekteerimisel. Kuid ega alati olegi lauljaid nii väga valida — need lihtsalt pole rohkem kusagilt võtta kui üks kammerkoori jagu. Kammerkooride suureks plussiks on asjaolu, et valdavalt on need noortekoored. Siit koorub üks "Tuljaku" võistulaulmise olulisemaid üldistusi: noorus on tarmukalt jätkamas eesti koorilaulutraditsiooni. Rõpina Kammerkoor (dir. M. Klimberg, M. Lind) — C-kategooria võitja, Tallinna Pedagoogikaülikooli Segakoor (A. Pehk, K. Viigipuu) — B-kategooria võitja, Pärnu "Ave Canto" (T. Voll) — A-kategooria kohustusliku laulu parim esitaja, Tartu Õpetajate Seminari algõpetuse osakonna segakoor (T. Millistfer)

— uustulnuk segakooride peres, Kose Kammerkoor (H. Sepp), Valga Kultuurimaja Kammerkoor (M. Reinhold), Põlva Kammerkoor "15 kevadist hetke" (H. Ots) jt. Kammerkooridest tahaks tunnustada veel Abja Kammerkoori (Ivi Harju) ja Põlva Kammerkoori (H. Ots) süvenemisega musitseerimist. Viimane paistis C-kategoorias silma kohustusliku laulu parima esitajana.

Järgmiste "Tuljaku" võistulaulumiste tarvis tahaks soovitada: jätkem ära kohustusliku laulu nõue. "Tuljak" ise on ju see mõõdupuu, millega koorid end teistega võrrelda saavad! Praegu on kooride etteasted selle võrra šabloonsemad, et kõik laulavad "Tuljakut" ja lisaks veel üht kohustuslikku laulu, kusjuures oma kava saab olla esindatud vaid ühe (!) lauluga.

Eesti Segakooride Liit (ESL) kui "Tuljaku" võistulaulmise korraldaja tõestas oma elujõudu. Asutatud 1994. aasta sügisel, on ESL Eesti Meestalaulu Seltsi, Eesti Naislaulu Seltsi ja Eesti Muusikaõpetajate Liidu kõrval Eesti Kooriühingu noorim allüksus. Lõppeedmärk on aga see, et Eesti Kooriühing kui katusorganisatsioon tegeleb vaid selliste ettevõtmistega, millised hõlmavad ühingu kõiki seltse ja liite. Iga üksik liit jõuab lähemale oma lauljaskonnale, saab olla lauljakeskem kui katusorganisatsioon.

Selle valguses jääb soovida, et ESL-i juures moodustuks veel kammerkooride sektsioon. Vajadust näitab seegi, et kammerkooride konkursse korraldab praegu ikka veel Eesti Kooriühing, kuigi tema funktsioon on — nagu eelpool öeldud — üldstrateegilisem.

VENNO LAUL,
žürii esimees

8.—11. veebruarini toimusid Tartus Eesti Arnold Schönbergi ühingu poolt korraldatud II Tartu Uue Muusika Päevad, TUMP '96, mis olid tänava pühendatud itaalia ühele tunnustatuimale nüüdisaegsele heliloojale Luciano Beriole. Paralleelselt festivaliga viidi läbi ka 2 päeva väldanud teaduskonverents.

Uue muusika päevad toimusid Tartus teist korda, varem peeti need Pärnus. Nüüdne tartlastest peaarhitekt Mart Jaanson sõnul on see tingitud varasema algataja pärnaka Andrus Kallastu huvide muutusest.

Rüütli galeriis toimunud avatseremoonia

Üheks meelikõitvamaks numbriks oli vokaalne improvisatsioon L. Berio teostest võetud tekstilisele kompositsioonile. See oli välja peetud eheda "berioliku" esteetika laadis, mille järgi muusika on ka niisugused mitteharmonilised helid, nagu kõha, naer jms. Etteaste tekitas elevust publiku seas, keda oli kogunenud üsna arvukalt tänu tänavale ülespandud võimendusaparatuurile, mis meelitas kohale ka juhuslikke möödujaid. Seejärel esitas klarinetist Tarmo Pajusaar L. Berio IX sequenza sooloklarinatile. Puhtmuusikaliste väärtuste kõrval lisas asjale värvi ka interpreedi põnev esinemiskostüüm, mis meenutas Vana-Rooma leegionäri. Publikule pakuti šampust. Seejärel kuulutati TUMP '96 pidulikult avatuks.

Anto Pett'i Boulez'i ja Jaanson'i teoste suurepärase interpretatsioon

Sama päeva õhtul toimus Tartu Ülikooli aulas festivali esimene kontsert, mis oli tervenisti kokku pandud klaverimuusikast.

Peep Lassmanni enam-vähem sama kava olin kuulnud paar päeva varem Paides ja täheldasin pianisti mõnevõrra teistsugust lähenemist ettekantavatele teostele. Kõlanud L. Berio klaveriteostest kontrasteerus teistega klaveripala nimega *Wasserklavier*. Võiks öelda, et selle 1965. a. kirjutatud teosega edestas Berio analoogset muusikat kirjutavaid neoromantikke umbes 15-20 aastat. Sellele faktile ei tohiks aga nii lihtsustatult läheneda; kuna kaldus arvama, et muusikalise materjali iseloom tolles klaveripaljas sõltus eeskätt tema programmilisest pealkirjast.

Kontserdi teist poolt alustas klaveriduo Anto Pett — Siim Poll, kes mängisid P. Boulez'i tehniliselt ülikeerulise tsükli *Structures II* vihiku. Vaatamata teose pikkusele oli selles esmakuulmisel muusikaliselt eredaid kohti vähevõitu. Noored interpreetid tulid aga selle ülimat kontsentreeritust nõudva teosega edukalt toime.

Kontserdi viimase palana tuli esiettekandele Mart Jaanson'i 1995. aastal valminud Variatsioonid. Ando Pett'i ettekandjaks valimine oli nii minu kui Tarmo Pajusaare arvates väga õnnestunud — vaevalt oleks keegi teine Eesti pianistidest selleks rohkem sobinud.

Variatsioonide muusika põhines minimalismi printsibil, millega allakirjutajal siiani eriti meeldivaid kogemusi pole olnud. Esimese kümne minuti jooksul tundus teos vägagi Stevie Reichi meenutav ja eelarvamuskult ootasin selle peatset lõppu. Seejärel hakkas aga muusika mõju avaldama, eeskätt tänu interpreedi suutlikkusele minimalistlikus stiilis arengut loogiliselt edasi viia.

KOLM PÄEVA TUMPSu

Imetusväärne oli Anto Pett'i võime enese vabastamiseks pingest, mis võivad puhtfüüsiliselt tekkida ligi 30-minutilise allegro-tempo pidevate kiirete nootide mängimisel. Pärast teose lõppemist puhkenud tormiline aplaus ning jahmunud ilmed vahetult pärast kontserdi lõppu TÜ treppidest allaastuva publiku nägudel rääkisid iseeneste eest.

Musica theoretica

Meeldiva üllatusena oli teaduskonverentsil esinejate seas ka inimesi, kes pole professionaalsed muusikud, näiteks Jaak Rähesoo ja Lorenza Fonzari.

Esimese päeva ettekannetust jäi enim meelde Anneli Remme oma muusikasemiootilistest probleemidest Berio loominguga taustal. Ta tsiteeris Beriot, kes on öelnud, et millegi tunnistamine muusikaks sõltub kultuurikontekstist. Piiri tõmbamine muusika ja mittemuusika vahele olevat täiesti mõttetu. Kui me seda teemegi, tuleb enesele tunnistada, et piir nihkub pidevalt. Veel käsitles ta L. Berio ja Jean-Jacques Letier'i mõtteavalduste põhjal improvisatsiooni ning teose, selle looja ja kuulaja vahelisi suhteid.

Mart Jaanson esines konverentsil kahe ettekandega: L. Berio ühest tuntuimast teostest *Sinfonia* ja P. Boulez'i tsüklist klaveriduoole *Structures II*, mida oli eelmisel õhtul suure publikumenuga ette kantud.

Konverentsile lisas rahvusvahelise hõngu Moskva muusikateadlase doktor Tatjana Tsaregradskaja suurepärase ettekande teemal *The concept of musical time in P. Boulez's and L. Berio's musical theory and composition*.

Sama päeva õhtupoolikul esitlesi Johan Sundbergi raamatu "Õpetus muusikahelidest" eestikeelse tõlke väljaannet.

Konverentsi teisel päeval rääkis Jaak Rähesoo Berioiga seotud angloameerika luuletajatest ja Lorenza Fonzari Berio suhetest tema loomingule tugevalt mõju avaldanud Eduardo Sanguinettiiga. Vahet põnevamaks kujunes EMA õppejõu Kristel Pappeli ettekande Berio ooperiloomingust. Tsiteerides Beriot ütles ta, et viimane olevat praegu oma muusikateatrit puudutavas loomingupraktikas ja -teoorias umbes analoogselt olukorras, nagu seda oli Claudio Monteverdi XVI sajandi lõpul. Tal tulevat enam muusikateatrit puudutavat kuni üksikdetailideni lahti võtta ja uuesti kokku panna, et saavutada oma loominguesteetikale vajalikku tulemust. Berio muusikalistel lavateostel (siiani on neid 3) on olnud skandaalne kuulsus. Seda on tinginud mitmed ultramodernsed võtted, mida helilooja oma ooperites on rakendanud. Näiteks kasutas ta oma 1961/62 loodud *Passagio*'s kahte koori, kusjuures teise koori paigutas publiku keskele. Selle ülesanne oli laval toimuvat vile, naeru ja kohatute vahelehiütetega kommenteerida ning tõelist publikut seda kaasa tegema

provotseerida. Etendus lõppes skandaaliga. Oma ettekande lõpus ütles Kristel Pappel, et seoses maestro mulluse 70. sünnipäevaga lappas ta läbi enamuse Lääne prestiižikamaid muusikateaduslikke ajakirju ja oma üllatuseks ei leidnud ta seal poolt sõnagi Berio kohta. Ta lisas: "Aga näete, meie siin." Kuulajate huuled tõmbusid muigele.

K. Pappel märkis ka, et moodsa muusikateatri loomisel toetus Berio paljuski B. Brechti poolt sõnateatris läbi viidud reformidele. Suure huviga ootasid kuulajad Linnar Priimäge, kes pidi avama selle teema üksikasjaliselt. Aga ta ei tuinud kohale.

Puhkpillikvintettide õhtu

Festivali teise kontserdi peaesinejaks oli NYJD-Ensemble'i puhkpillikvintett. Kõlasid 3 Berio soolosekvenzat. Esimeses neist, kus soleeris flötist Monika Mattiesen, oli üldmuljele positiivsust lisavaks teguriks projektorite abil tekitatud valgusmäng. Tarmo Pajusaar kordas festivali avamisel esitatut. Vahest kõige põnevamaks oli 1966. aastal loodud sequenza häälele, võrratult interpreteeris sopran Kaia Urb.

Tugevatele sisulistele väärtustele vaatamata mõjusid kontserdil ettekantud kahe eesti autori puhkpillikvintetile loodud teost (E. Tambergi Puhkpillikvintett nr. 1 ja E.-S. Tüüri Arhitektoonika I) Berio looduga võrreldes veidi vanamoeliselt.

G. Ligeti võimet kirjutada lihtsakoelist, kuid samal ajal head muusikat demonstreerisid tema 6 bagatelli puhkpillikvintetile aastast 1953.

Humoristlikult ja põnevalt kõlas tollel kontserdil viimasena ette kantud L. Berio Opus Number Zoo. Helilooja üheks uuenduslikuks kompositsioonelemendiks on instrumendi vokaliseerimine, mis tolles teoses avaldus väga vahvalt. Nii pidi flötist talle etteantud tekstil rääpima, samal ajal kui ülejäänud kvintett jätkas oma koosmängu. Oboel imiteeris A. Siitan hirvevasika hääletämbrit jms.

Filharmoonia Kammerkoori kontsert

10. veebruari õhtul toimusid Eesti Filharmoonia Kammerkoori kontsert tõi terve festivali jooksul esmakordselt TÜ auala publikut pilgeni täis. Nauditav oli kontserdi esimese teosena kõlanud norra helilooja Knut Nystedti Miserere. Ka selle teose esmaesitust *Pro Coro Canada* poolt oli dirigeerinud Tõnu Kaljuste. Berio Magnificat oli võrreldes muude festivalil kõlanud sama helilooja teostega mõnevõrra konservatiivsem muusika. Põneva vahepalana mõjusid Berio muusikutest suguvõsa varasemate esindajate Adolfo (1847-1942) ja Ernesto Berio (1883-1968) teosed. Eriti meeldiv oli Adolfo Berio valse Maria Isabella interpretatsioon noore pianisti Ann Reimanni esituses.

Suure publikumenu osaliseks sai kontserdi viimase teosena kõlanud L. Sumera *Seenekantaat*. Kuigi helilooja oli oma annotatsioonis kavalehel tutvustanud *Seenekantaati* kui humoristlikku teost, tõusis see karakterelement muusikas eneses mõnevõrra vähem esile. Kahtlemata on aga tegu väärt muusikaga. Eriti õnnestunud on kantaadi II osa Timor, mille tekst koosneb mürgiste seente nimedest.

Festivali viimasel päeval, k.a. kontserdil, kus esines NYJD-Ensemble Olari Eltsi juhatusel, jäi allakirjutajal aga kahjuks käimata.

(Järg 22. lk.-1)

NAD TAHTSID SAADA MUUSIKUIKS

Algus ML nr. 9/10 (1994)

1975. a. lõpetasid MKK 10 neidu ja 10 noormeest. Nad moodustasid erakordselt korraliku XI lennu, keda juba ühes algklassis tunnistati rändvimpli vääriliseks! Paraku - harda imetlemise asemel kasutasid lapsed vimplit tahvililapina ja muul sündsusetul viisil. Asja avaliku tulekul - siis kui oli vaja autasustada järgmist eeskujulikk klassi - , polnud "aktivistide" koolist väljaheitmine enam mägede taga. Olukorra päästmiseks jahtisid süümepiinades poisid poode mööda asendusvimplit ja lõpuks ka leidsid...

See selleks, aga XI lennule polnud kooli direktsooniil suurt midagi ette heita ja peale ühe erandi said kõikidest enamal või vähemal määral tuntud muusikainimesed.

1964. a. alustanuid jõudis diplomini vaid seitse, eri aegadel juurdetultutega kokku oli XI lennus aga 9 pianisti, 5 puhkpillimängijat, 5 viuldajat, 1 teoreetik ja esimene "paberitega" komponist Ülle Mällo.

Oma mälestusi jagama kogunenute Ruth Alaküla, Kalle Randalu ja Jüri Alperteni ühise veendumuse kohaselt oli MKK-s veedetud aeg ütlemlata ilus ja oma kaasõpilastega kokkusaamised senini südantsoojendavad sündmused. Detailides lähevad arusaamised küll pisut lahku.

K. Randalu: "Kui meil polnud veel oma maja ega muud, mis kooli koos hoiaks, olime minu meelest ise tihedamalt liitunud, kui kolisime Kivimäele ja kõik kulges välispidiselt paremini, hakkas mingi asi seestpoolt laiali vajuma - organisatsioon arenes, sisu nõrgenes."

R. Alaküla: "Minu meelest oli meil oma klassi tunne eriti tugev just 11. klassis."

J. Alperten: "Mullegi näib, et jaotusime algklassides kindlateks gruppideks, kes teistega ei suhelnud. Mida edasi, seda ühtsemaks kujunes klassikollektiiv."

Kuna arvukast pianistideperest "purjetas" Kalle Randalu tükk maad eespool, oleks huvitav kuulda, kuidas temasse suhtuti.

R. Alaküla suuski "remontimas"

J. A.: "Meie õppisime koos alates mingist pedagoogilise praktika klassist, mida juhendas A. Loo. Ega nii külg külje kõrval kasvades oskagi teist reaalselt hinnata, ta oli lihtsalt minust tugevam. Omamata iial tõelist harjutamiskirge, ei püüdnudki ma Kallele järele jõuda; pealegi teadsin juba I klassis, et minust saab dirigent. Nii kaugele kui ennast mäletan, käisin aina sümfooniakontsertidel, aga lõplikult paika pani mind N. Järvi - lihtsalt oma olemasoluga."

R. A.: "Kalle kõrval oli muidugi raske, vahe oli algusest peale suur ja läks aina suuremaks. Tulin Nõmme Lastemuusikakoolist MKK-i VIII klassi ja olin oma mängust kaunis heal arvamisel. Kalle võttis aga ülemäärase klaverimänguisu õige ruttu ära!

Koolis liikus jutt, et lastevanemate koosolekutel olevat kõik aina muretsenud oma väheharjutavate võsukeste pärast. Kalle emal olnud ka suur mure: ei saa poega klaveri tagant hetkekski õue saata."

K. R.: "Muidugi oli see vaid legend! Mäletan küll kohustust õppida selgeks Czemy etüüdi samal ajal, kui naabripoisid akna all tagusid jalgpalli ja tegid mulle lõustu. Ega ma ei mänginud alati kaugeleki seda, mida vaja, klimberdasin niisama ka."

R. A.: "Oma esimesel õpilasohtul jälgisin imestusega silmnähtavalt närveerivat Kallet. Minul oli lugu selge, ei mingit pabinat! Kui siis klaveri taha istunult igasuguse närveldamise minetanud klassivend oma Chopini hiilgavalt ära mängis ja tuli minu kord, läksin närvi just laval, kaotasin III taktis järje ja lugu jäigi pooleli."

K. R.: "Mu elu hirmsamad hetked ongi vahetult enne esinemist. Mul läks muide algul tükk aega üsna halvasti - kohutava närveerijana mängisin kõike rabinjal ja kiiresti ega suutnud end esinemistel täielikult realiseerida."

R. A.: "Paremusele järgmisele "klaverdamisastmele" platseerusid Jüri Alperten, Rein Mets ja Margus Kappel, viis tüdrukut olid enam-vähem võrdsel tasemel."

K. R.: "Tegelikult oli lennus veel üks pianist: viuldaja Peeter Rikandi otsustas ju meie Chopini 1. etüüdi "võistlusest" innustunult ka klaverimängu ära õppida! Mäletate, kuidas ta tikutoosiga harjutas - iga kord kui lõpuni jõudis, tõstis ühe tiku klavivistikute teise otsa: kui toos sai tühjaks, oli 1. etüüd selge!

Margus Kappeli džässivõimed avaldusid varakult. Oli ikka tore kuulata küll, kui ta improviseeris, vahel löid kaasa ka klavivistikud Avo Ulvik ja Toomas Tomberg."

R. A.: "Poiste hindamine pedagoogide poolt käiski tõsise või kerge muusika eelistamist pidi: Kalle ja Jüri olid "akadeemikud", "heade" hulka kuulusid muidugi Rein Mets ja Jaan Ross, Rikandi Peeter mahtus vahepeale, Margus, Avo ja Toomas olid aga kindlalt "pahad".

Kuidas igauks teist jõudis muusika juurde?

K. R.: "Minu vanemad pole muusikud, aga meie mees elas klaveriõpetaja, kelle juures sain pilli katsuda. Ta tegeles minuga aktiivselt ning õhutas minema MKK-i katsetele. Esimese aasta veetsin M. Reimani praktikaõpilasena. Juhendaja A. Loo oli autoriteet, keda kardeti, kuid mõned tema huvitavad mõtted meeldisid

väga, näiteks paralleel või videga. Kui lugu läks untsu, ütles A. Loo: "Nüüd sa ajasid siin värvipoti ümber, pole enam mingeid värve!"

VIII klassini õppisin T. Kuriku juures, mõnda aega osalt ka B. Luki käe all, viimased kolm aastat ainult maestro juhtimisel."

R. A.: "Kõige rohkem tahtsin klaverit mängida 3-aastaselt. Kõikidele külalistele esitasin kõvasti ja pikalt "Appassionaat!" Esimestel õpetaja I. Kaldveri juures kulgenud aastatel oli kõik sõbralik, mahe ja tore; ma poleks vist MKK-s algusest peale vastu pidanud. Lastekooli tase jäi aga kõvasti MKK-i omast maha, mind võeti solfi "kahe" tõttu vastu tingimisi ja küll valati selles aines pisaraid!

Minu erialaõpetajaks sai väga tore inimene H. Agur, kelle abiga sain muuhulgas ka autojuhtimise selgeks!"

J. A.: "Kuna ma viisi ei pidanud ega pea tänini, lubas ema mul muusikuks saada ainult üle oma laiba. Ta oli lausa õnnelik, kui lasteaiaas löödi imestusest käsi kokku nii muusikaaltest vanematest nii ebumusikaalsena stündinud lapse üle! Kõik oli kena seni, kuni üks komisjon avastas - ikka sealsamas lasteaiaas - , et mul on absoluutne kuulmine. Siisamaani ma ei tea, kuidas seda välja selgitati ega taipa, mis on sellest omadusest kasu? Minu saatuse otsustajaks sai ema sõbranna A. Loo.

Sisseastumiskatsetel ehmatasin kõiki oma kraaksumisega, tundides pidin aga solfedžeerima viilistades!"

XI lend oli solfedžos jagatud "lollideks" ja "tarkadeks", esimesi utsitas L. Sermand, teisi U. Mesner.

K. R.: "Sellest hetkest, kui viimane esmakordselt klassi astus, öeldes: "Mina olen Udo Johannese poeg Mesner", kuni viimase tunnini kehatas ta üht helgemat lehekülge MKK-i ajaloo. Saime U. Mesnerilt erakordselt tugevad solfiteadmised."

Kui juba jutt õpetajatele kaldus, siis **lasen kolmel B. Luki õpilasel** (Ruth küll alles Konservatooriumis) **kiita maestrot kolmehäälset.**

K. R.: "B. Lukk võinuks oma mõtlemis- ja tegutsemismastaabilt õpetada ükskõik missuguses maailma riigis, kuid õnneks jättis ta oma võimsa jälje just Eesti muusikakultuuri. B. Lukile on isegi raske tihed hinnangut anda, sest ta on meid kõiki mõjutanud mitte ainult kitsalt pianistlikus, vaid lausa globaalses maailmavaatelises mõttes. B. Lukile omane põhjalik analüüs lähtus põhimõttest, et peaaegu kõike on võimalik ära seletada. Muusika mõistmine ja interpreteerimine rajanes tal laial alusel - me kuulasime ju ka suurte lauljate plaate."

R. A.: "Mind hämmastas asjaolu, et B. Lukk viitsis tegelda ka minusugustega, väites, et tunneb naudingut vähemedukatega vaevanagemisest. Milliseid geniaalseid lahendusi pakkus ta mõne keerulise käigu selgekskaamiseks!"

J. A.: "Kuigi tal oli raske aru saada, miks see või teine passaaž välja ei tule."

K. R.: "Mind vaimustas B. Luki avarapilguline lähenemine erinevatele õpilastele, ka sõrmestusvallas. Ta meenutas sageli Liszti sõnu: "Ninaga või jalaga, peasi, et kõlaks!" Kogu töö B. Luki klassis pidas

XI lennu lõpetanud pianistid: vasakult I reas Hiie Kalas, Ruth Alaküla, Ela Eelhein, Ülle Rebane, Kersti Liivango. II reas Jüri Alperden, Kalle Randalu, Margus Kappel, Peeter Rikandi (kahel erialal), puudub Rein Mets.

Kalle Randalu "õpetab" Rein Metsa

silmas suurele saalile orienteeritud kõlalist tulemust, seda, kui intensiivselt või põgusalt tuli klahvi puudutada. Pingetele või kramplikkusele ta tähelepanu ei osutanud, tegeles ainult muusitsemise psühholoogiliste aspektidega."

J. A.: "Mul pole siia palju lisada. Kogu meie pianistide paremik on tulnud A. Klasi ja B. Luki koolkonnast, mis on oma tugevuse säilitanud tänaseni. Enda kohta võin kinnitada, et kõik see, mida teen praegu muusikuna, lähtub B. Luki õpetusest."

Aga teised õpetajad?

K. R.: "Kõige markantsemad isiksused olid muidugi L. Kukats, F. Krönström ning H. Ainomäe. Mis puudutab näiteks Aafrika riikide pealinnu, siis tänu Krönströmile mäletame neid siiani. Enne kontrolltööd käisime ringi ja pomisesime kui hullumeelsed teistele täiesti arusaamatuid sõnu..."

R. A.: "...milledest minul sai terve ihu täis!"

J. A.: "Kahjuks peab ütleva, et mõne õpetaja panime ikka nutma ka - lapsed on ju halastamatud ja tunnevad eksimatult ära, kes kergemini pisarateni jõuab."

K. R.: "Ja kuigi ajalugu meid kütkestas, esitasime õpetajale mõnuga sobimatuid küsimusi. Näiteks: "Kes seda Talvesõda ikkagi alustas?""

J. A.: "Üldiselt võttes ei tundnud ma end õnnetuna rohkete matemaatika- ja füüsikaalaste teadmiste manustamise pärast; mõni meist, nagu Jaan Ross, aga lausa ahmis endasse füüsikat."

Ma polnud eriti hoolas õpilane, alles VI klassis, kui algasid eksamid ja "4 - 5-line" tunnustus neist vabastas, hakkas mu aju tööle ja kokkuvõtetest kadusid "kolmed". Isegi käitumishinne, mis muutus ühel ilusal päeval "numbrilisest kirjanduslikuks" ja oli veerandiks ikka "rahuldav", muutus kevadeks kombekalt "eeskujulikuks"."

(Järgneb)

HELIPLAAT EESTIS

Heino Pedusaar

Algus ML nr. 1 (1996)

ESIMESED EESTI HELIPLAADID

Plaatide salvestamist Eestimaale geograafiliselt kõige lähemal korraldati juba 1899. a. Stockholmis ja Peterburis. Üllatavalt kiiresti hakati seda viljelema meiegi kandis. Juba tublijagu enne Esimest maailmasõda, veelgi agaramalt muidugi kahe suure sõja vahele jäänud aastatel, plaadistasid suured firmad üllatavalt rohkesti ka eesti muusikat ja interpreete. Nähtavasti leidis isegi pisikesel Maarjamaal niisugusele, ikkagi peamiselt lokaalse tähtsusega toodangule küllaldane ja kasumit töötav turg.

Kõige varasem seni teada märges, dieti reklaamkuulutus eesti heliplaatide kohta ilmus "Postimehes" 10. jaanuaril 1902. Sellest loeme, et Tartu apteegiomanik Siegfried von Kieseritzky pakkus müüa nii grammofone kui ka maakeelseid "plattesid". Veel andis auväärne proviisorihärra teada, et ta on Peterburis korraldanud eestikeelsete lugude sisselaulmist.

Selles sõnumis köidavad mõtteid kaks seika. Esiteks kõneldi uhiuuest masinast grammofonist ja selle plaatidest lisaselgitusteta kui enesemõistetavast ja (juba) üldteada asjast. Teiseks näeme, et leidis lootusrikkaid ja samas ettenägelikke asjastuhvituid, kes tõmbasid plaatide tootmise ka eestikeelse publiku jaoks käima.

Eesti kogukond Venemaa pealinnas oli tollal üsna arvukas, ka muusikat viljeldi agaralt. Just sel ajal töötas Peterburis *The Gramophone Company* Londonist tulnud ülesvõttemeeskond. Nii kasutati ära soodne juhus teha algust ka eesti suundumusega repertuaari jäädvustamisega. Nende muusikatehnikute kätes sündiski esimene, helitehnikauunikumiks saanud eestikeelne ja eesti autori teost kandev plaat, millele asetati konservatooriumiõpilase, tenor M. Goltissoni ettekandes August Weizenbergi laul Aleksei Koltsovi sõnadele ja Karl August Hermannil tõlkes "Paistab sügisel ka päikene".

Samasse sarja mahutati teisigi klaverisaatega lugusid André Grétry'lt, Konstantin Tjurnpult, Miina Härmalt jt. Tublijagu on alust arvata, et sel puhul hoolitses klaverisaate eest Goltissoni kaastudeng Mihkel Lüdig.

Nendest ülesvõtetest on tänasesse päeva jõudnud teadaolevalt ainult üks plaat, pealegi ainueksplarina, mis õnneliku juhuse läbi sattus olema tolle sarja päris esimene. Solist, kes eesti laulude esitamiseks plaadimasina ruupori ette toodi, ei osanud nähtavasti meie keelt ja oli selleks puhuks lihtsalt "treenitud". Muide, üsna tulemuslikult: häaldamine on ülesvõttele jäänud päris vastuvõetaval tasemel.

Pole võimatu, et seda tegevust finantseeris siitpoolt just von Kieseritzky, lootes pärastpoole oma apteegis aetava plaadiäriiga kasumilisa lõikama hakata.

Too päris esimene eesti helisalvestus-sessioon Peterburis andis kuus pala. Siis järgnes veidi hoovõtuvaikust ja 1904. aasta alguses sündisid juba Tallinnas esimese

Gramophonid
tõige paremad rõdäljib masinab ilma pääl 20 rbl. hml'80 rbl.

Konfserdi gramphonid
juure kõlatrehtriiga heliise kõla- rõhluvega, annavab hädle loo- muultult tagasi, 100, 110 ja 125 rubla.

Gramphonid platted
150 ksp. läht

Konfserdi lühtide platted, 1 jalg läbimõõta, 8 rubla tüht.

Uus! Kõige uuem mudis! Uus!

Braegu ilmunud Eesti keeli rääkijad ja lauljad platted,

mis minu hoolitsenisel ja mõne Peterburi Eesti seltsi liikne lahtusel Peterburis gramphonid seltsi poolt üles võetud. Neade hulgas on: „Paistab sügisel ka päikene“, „Kord laumas“, „Eädä ja mu lullate“ jne.

Gramphonide ja Phonographide isääratine ladu
S. v. Kieseritzky.

üsnagi mahuka heliplaadivaliku pressimismatriitside vahaoriginaalid.

Võrdluseks võiks tuua, et Lätis hakati plaaide salvestama 1903. ja Leedus alles 1908. aastal.

Plaadid olid kuni selle ajani "ühe poolega" ning harjumatu väikesed, seitsmetollised. Puhuti kasutati koguni viietolliseid (eesti toodangus küll mitte) ning mõistagi õnnestus nendele mahutada ainult üsna lühikesi palu. "Kahepoolsed" jõudsid meie naabruses (Skandinaaviasse) sügisel 1908 ja "ühepoolsed" kadusid kataloogidest 1910. aastaks. Varasemaid eesti muusikaga salvestisi hakati seejärel endisi pressimismatriitse kasutades komplekteerima kahekaupa.

Teine dokumentidest, mis heliplaatide ülesvõtmise algusaegu kirjeldab, on tundmatu ajakirjaniku lühilugu Tallinna restorani "Kuld Lõvi" saalis toimunud ulatusliku heliplaadistamisesseiooni kohta. Sõnum kohalikus ajalehes "Teataja" 27. jaanuarist 1904 kandis pealkirja "Eesti laulud ilmareisil": Sellest loeme muuhulgas:

Nagu teada, leidis Edison ühe aparadi üles, mille abil kõiksugused hääled, olgu see laulmine, mõne mäguriista peal mängimine või jälle terve muusikakoori ettekanded, üles võetud ja alal hoitud võivad saada.

Niisuguse uue aparadi sisse laulis "Kuld Lõvi" võõrastemaja saalis "Estonia" laulukoor mineval pühapäeval 16 eesti laulu, suuremalt jaolt kõik rahvalaulud. Aparaat andis selle laulu nii selgesti tagasi, et ka sõnad täiesti arusaadavad olid. Niisiis saavad need siin sisse lauldud eesti laulud arvatavasti kõik ilmakaared grammofoni sees läbi sõitma.

Helivõnkumise vahetu kirjutamine plaadi pinna spiraalvaku, nn. akustiline salvestamine ei vajanud eriti kohmakat seadmestikku. Lae alla vandatavad vihid panid vahast toorikpiadi pöörlema ja esinejad karjusid oma lood plekist ruuporisse. Nii rändasidki grammofonitehnika koeraeelsetel (selle üsna levinud kõnekäänulise mõiste kohta lähemalt allpool) algusaegadel mööda ilma ja maad ringi firmade esindajad-helimeistrid, kes asetasiid oma aparadiid mingisse hotellituppa ja jäädvustasid seal otseku konveeril kõike, mida serveerisid kohalikud agendid-korraldajad.

"Koeraelne ajastu"? Globaalses ulatuses on käibel mõned erilisel tuntuks saanud kaubamärgid. Igamees teab bensiniifirma "Shell" kuulsat konnakarpi või — juba sootuks uuema aja sünnitist — "McDonald's". Küllap kõik on näinud ka paljude heliplaatide teravmeelset etiketisümbolit — vanaaegse grammofoni trehtrist hoovavat heli (peremehe häält!) kuulavat koera: *His Master's Voice, Tema isanda hää!* See on vanemate heliplaadifirmade hulgas ühe esimese ja samas ka suurema leidlik ning läbi aegade kestma jäänud logo.

GRAMMOFONI TÄIUSTAMINE JA LEVIMINE

Tänu eestikeelsete lauluplaatide peatselt üsna mahukaks ja mitmekülseks paisunud valikule levis grammofon meie kandis jõudsalt. Ilmselt kaalusid rahva kunstilembus, kuid kindlasti ka tõusiklike kihtide uhkeldamissoov üles "konservmuusika" küllaltki soolase hinna.

Kui grammofoni esimene sajandiveerandik ei osanud plaaditootmise

tehnoloogiasse midagi uut asetada, siis alates 1924. aastast hakkas olulisi täiustusi tulema hulgi ning salvestatu — ikkagi teatava surrogaadi — kvaliteet paranes märgatavalt. Kasutusele võeti mikrofonid ja võimendid — asendama senist heli koguvat ruuporit ja lõiketera võngutatavat membraani. *His Master's Voice* deklameeris 1927. a., et nüüdsest on kogu toodang tehtud elektri abil ja enneolematu kvaliteedis. Neid "elektrilisi" oli tegelikult müügil juba varem, esimesed mikrofoniga ülesvõtted tehti nimelt augustis 1925.

Ka eesti muusikaga plaate hakati valmistama uues süsteemis, kuigi müügile jäi ka varasem toodang, mille "akustilisele" päritolule targu kataloogides enam ei hakatud viitama.

Kuid peatumatu areng... ei saa peatuda. Juba meie põlvkonna silme all algas digitaalse infotehnika võidukäik ning nüüd kogeme, millise tõllikkusega ekspandeerub ja lükkab see CD ehk kompaktplaadi tehnoloogia kõik senise helisalvestuse alal tehtu möödani. Algeline mehaaniline muusika taastekitamine masin, mis suutis ainult krõbisevat ja krõbisevat häält produtseerida, on nüüd saanud täiuslikult loomutruud kõlapilti pakkuvaks *High-Fidelity* seadmeks.

HIS MASTER'S VOICE EESTI HELIPLAADITURGU ALLUTAMAS

Firmade hulgas, kes Eesti jaoks heliplaate valmistasid, osutus läbi aegade kõige tegusamaks *The Gramophone Company*. (Teatavas ajavahemikus 1901. aastast alates kandis see koguni nimetust *The Gramophone & Typewriter Company*; nimelt arvati, et helimasinad üksipäini turukonjunktuuris ikkagi läbi lüüa ei suuda. Nii võeti kindlustunnet ärgitavaks kõrvaltegevuseks kirjutusmasinate tootmine. Samas kogeti peatselt, et "oodatav finantskrahh"... ootas pigem kompanii "kirjutusmasinate-poolt"....)

The Gramophone Company juured ulatuvad 1898. aastasse, kui hakati taipama, et kodusest konservmuusikast heade artistide ettekandes võib reaselt kujuneda suur bisnis. Aega viitmata rajati Euroopasse heliplaadivabrikuid (esimene hakkas nimetatud aastal tööle Hannoveris Saksamaal, sellele järgnes kümne aasta pärast samasugune Hayesis Inglismaal).

Riia tehase jäi hiljem sõja jalgu,

demonteeriti 1915. aastal ning lohistati Peterburgi ja Moskvasse. Hiljem, juba Läti iseseisvuse ajal, rajati Daugava äärde uus, nähtavasti sõltumatu ettevõtte, mis hakkas plaatidega varustama ka Eesti.

Läbi aegade on just see kontsern kõige järjekindlamalt pakkunud muu toodangu kõrval ka eesti heliplaate. Neid müüdi mitme kaubamärgi all: kõigepealt *Zonophone* (kui sellenimeline varem iseseisev firma oli oma suurema vellega liitunud) ja *Gramophone Amour Record*. Seejärel ilmusid päevalgele etiketid pealdisega *Victor* ja *His Master's Voice*.

Märkida tuleb, et meie jaoks osutus oluliseks ka teiste ettevõtete heliplaatide märkimisväärne osakaal. Nendeks said kõigepealt Saksamaal paiknenud firmad *Beka* (hiljem *Parlophon*) ja *Odeon* ning Ameerika Ühendriikide *Columbia*, samuti Riia tehase *Bellaccord Electro*.

Eesti heliplaatide tiraažid, mida Teise maailmasõjani paljundati Inglismaa, Saksamaa ja viimasel kümnendil ka Lätimaa tehistes, ei saanud muidugi olla kes teab kui suured. Ainult üksikud väljaanded (eeskätt Artur Rinne laulude ja Paul Tammeveski populaarsete lugudega) küünitused haruharva 10 000 eksemplari piirini. Tavaline kogus, mis läbi müüdi, oli parimal juhul tuhat või paar. Siit ka põhjus, miks teatav osa nendest tiitlitest pole üldse meie päevadesse jõudnud.

REPERTUAAR JA ESINEJAD-VOKALISTID

Jaanuaris 1904 oli Londoni firma kuulus salvestustehnik Franz Hampe, kes parajasti tegutses üliagaralt Venemaal koos grammofonimasinate, imasantsete ülesvõtteriuporite-häälekogujate ja plaaditoorikutega juba Tallinnas, kus valmis materjal 23 "seitsmetollise" ja 31 "kümnetollise", samuti ühe "kaheteistollise" jaoks. Viimased suutsid kanda juba vastavalt kolm ja peaaegu viis minutit vältavaid lugusid, niisiis paraja laulu jagu.

Tallinnas tehtud plaadid pakkusid teatavat läbilõiget selleaegsest muusikaalust: 13 pala saadi "Estonia" seltsi koorilt — Miina Härma populaarsest "Tuljakust" Franz Xaver Gruberi üldarmastatud jõululauluni "Püha öö", Aleksander Thomsoni väga populaarne "Kannel" mõistagi kaasa arvatud.

Varsti oli kõigile selge, et terve seekordse

ettevõtmise vaieldamatuks favoriidiks sai helilooja Miina Härma (Hermann). Ta tuli "Estonia" Muusika Osakonna koori plaatidele tervelt seitsme looga. Edasi seisis pingereas Karl August Hermann (3 pala) ja Aleksander Thomson (2, sh. "Kannel"). Autorite nimistusse asetus ka Johannes Kappel praeguseni menuka koorilauluga "Oleksin laululind".

Kõrvuti "Estonia" kooriga esinesid plaadistamise jaoks veel lauljad Eduard Sirks, A. Mathiesen, Roman Jürgens jmt., kelle tegevusest pole hilisemateks aegadeks tegelikult jäänud mingeid märgatavaid jälgi. (Mõningatel andmetel olid nad "Estonia" laulukoori lihtliikmed. Sirks oli poepidaja ja nähtavasti kõigest laulukunsti harrastaja, kuid ilmselt küllalt ettevõtlik mees. Eesti Teatri- ja Muusikamuseumis ühegi kohta nendest teavet pole.) Kuid taitlejate kõrval astusid õnneks üles ka toona nimekad solistid Paula Brehm ja Otto Bachmann.

1908. aasta töi Peterburis *The Gramophone Company* plaadimasina ruupori ette juba "kunstlauljad" Mathilde Lüdigi-Sinkeli (24 pala), Johannes Tinn-Fellinsky (10) ja Aino Tamme (12). Varem alustatud jätkas tegusalt ka Paula Brehm, kes lisas senistele veel 19 laulu.

Samal ajal avardus ülesvõttemeistrite tegevushaare. Plaadile pandi lisaks laulusolistidele juba esimesed lood meeskvarterilt (üliskoolitunudengid Arnold Laur, Rudolf Bernakoff, Ants Simm ja A. Siefertmann astusid üles Samuel Lindpere juhatusel Tartus) ning *St. Peterburi Eesti Nooresoo Seltsi muusiker osakonna* segakoorilt, mis siis agaralt tegutses Mihkel Lüdigi juhatusel. Varsti astus nende kõrvale teisigi samalaadseid laulukollektiive Tallinnast.

Esimesed sessioonid andsid mitu plaati eesti toonaste heliloojate muusikaga lavateoste vallast. Miina Härma oli Ansomardi (Peäro August Pitka) tekstil valmis meisterdanud laulumängu "Murueide tütar" ja Agathe Hermann tõttas sellest laulu "Tutulutu" ette kandma. Mathilde Lüdigi-Sinkeli laulis plaadile Linda aaria Mihkel Lüdigi "Kalevipojast ja Tuuslarist" ning Leenart Neumann pakkus mitu pala Karl August Hermann ooperist (mis oli tegelikult võrdlemisi diletantlik katsetus) "Uku ja Vanemuine".

(Järgneb)

JUHAN JÜRME "MEMENTO MORI"

1934 ja 1988

100

Juhan Jürmega oli mul isiklikke kokkupuutumisi vähe. Ta oli minust parasjagu vanem, lõpetas esimesena koos Peeter Lajaga 1925. a. konservatooriumis oreliklassi A. Topmani juures ja järgmisel aastal ka A. Kapi kompositsiooniklassi. Kui mina Tallinna Konservatooriumi tulin, oli ta Kaarli koguduse organist ja juhatas ka Kaarli lauluseltsi suurt, ligi 100-hingelist koori.

Hakkasin käima kirikus tema kontserte kuulamas, eriti siis, kui esitati Jürme enda loomingut. Koor laulis ära vist kõik Jürme kirjutatud vaimulikud vokaalteosed. 1934. aastal kanti ette tema kantaat "Memento mori" ("Mõttele, inimene, surmale") vaese Laatsaruse ja rikka mehe loo ainetel piiblist, 1938. a. oratoorium "Nebukadnetsar" õige suurele koosseisule. Sel korral oli kirikus väga palju rahvast. Omalaadne oli ta "Hingekarjase palve" kirikuõpetaja ametisse õnnistamise puhuks.

Tol ajal oli kombeks kirikumuusikasse kanda sisse eesti rahvamuusika motiive. Eriti sihikindlalt tegi seda Enn Võrk, suurmeister oli Cyrillus Kreek. Sama oli iseloomulik ka Juhan Jürmele. Kuid ta erines teistest. Temal paistis see tulevat välja kuidagi nagu iseenesest, ilma selge sihipärasuseta temale omases isikupärasuses helikeeles, mille põhijoonteks oli minoorne helistik ja rohke subdominandi kasutamine.

Iseloomult oli ta energiline, kuid tasakaalukas, täiesti erinev teistest tollasest noorest vaimuliku muusika kirjutajast, väga temperamentselt ja palju rääkida armastavast Johannes Hiobist.

Juhan Jürme ei kirjutanud ainult vaimulikku muusikat, vaid ka küllaltki palju

ilmalikke koorilaule, millest tuntuim on kahtlemata "Rukkirääk". Peale selle veel sümfoonilist, instrumentaal- ja vokalkammerruusikat, Kaitseministeeriumi või Kaitseliidu peastaabi tellimusel ka puhkpillimuusikat — marsse. Mõned neist jäid ka mängivaiks.

Loominguks püüdis ta ära kasutada iga sobivat momenti ja tal oli hea kontsentratsioonivõime. Mäletan, kirikus oli tal orelil kõrval väike lauake ning mõnikord, kui õpetaja pidas jutlust, istus Jürme selle taha ja pani kirja uut muusikapala.

Tundsime teineteist põgusalt, kuid minu kodukoht Kausalu kandis oli Jürmel teada ja kord on ta mul seal külasti käinud. Kord suvitas ta põhjarannikul Salmistus ning koos abikaasaga, keda ta nimetas oma poissmehepõlve sõbratariks, ning paari tuttava võtsid nad ette pika jalgsimatka mööda mereäärt. Tulid sisse ka minu kodutallu Tsitres, kuhu on Salmistust oma 11 kilomeetrit. Olin üksi kodus, kostitasin neid leiva, piima ja meega. Seejärel jätkasid nad oma rännakut ida poole.

Hukkus Juhan Jürme õnnetul kombel. 25. märtsil 1943 tuli Tallinna kohale Nõukogude lennuk, heitis alla paar pommi. Üks tabas otse Jürme maja, pani selle põlema. Helilooja koos abikaasaga, kes elasid teisel korrusel, hukkusid, ainult pojalt õnnestus vihmaveetoru kaudu alla ronida.

Kuid pärast seda algas mul temaga n.-ö. loominguline koostöö. "Memento mori" oli küllalt keeruline helitöö: peale koori teevad kaasa veel solistid, orel ja orkester. Säilinud oli aga vaid koori partituur. 1952. a. tegi Pühavaimu kiriku organist Arnold Allvee mulle ettepaneku kirjutada uuesti

ülejäanud partituur. Olen seda aegapidi teinud. 1934. a. kuuldust olid mu mälus säilinud ainult teatud üldmulje Laatsaruse ja Aabrami aariatest. Kirjutasin need uuesti, püüdes säilitada jürmelikku laadi. Rikka mehe aariast polnud aga peas enam midagi, uus variant on täielikult minu oma fantaasia. Õnneks polnud orkestri osa väga suur.

Seda meie ühistööd on kolm korda ette kantud Toomkiriku organisti Jaanus Romandi juhtimisel, viimati ja kõige täielikumal kujul 27. märtsil 1988. Sellest on olemas ka kvaliteetne lindistus.

Olen sõjajärgsetel aastatel kogunud kirikuarhiividest ka koopiaid Juhan Jürme vaimulikest paladest. Neid on mul umbes 30, seehulgas mitmeid selliseid, mida pole kirjas Jürme loomingul hulgas "Eesti Muusika Bibliograafilises Leksikonis". Arvan, et kui Kaarli kiriku arhiiv põhjalikult läbi töötada, võib avastada veel mõnegi J. Jürme senitundmata teose.

Viimastel aastatel on Eestis hakatud jällegi kirikumuusikat rohkesti esitama, välja andma ja ka looma. Jürme teosed on aga seejuures peaaegu unustatud. On mõistetav, et tänapäevased heliloojad kirjutavad tänapäevasel moel ning ka noorus eelistab sellist muusikat. Kuid arvan, et Jürme omapärase helikeelega teoste unarussejätmine pole siiski õigustatud ning vaesestab ettekantava eesti kirikumuusika helipaletti. Ning mitte ainult kirikumuusika oma.

HUGO LEPNURM

No. 3. Trio
Laatsarus

Pikkaniini

Me häda raske, vilets, nii süüdlis

Ped.

Kannan karistust, kus minu häda juur   Kus mi-nu häda

Hugo Lepnurm helind Juhan Jürme vaimus ähmaste mälestuste põhjal.

ARVO RATASSEPP SUURES PLAANIS

70

Arvo Ratassepaga kaua aega koostöötanud inimesena temast mälestusartiklit kirjutama hakates uurisin, mis on viimasel ajal temast öeldud — hiljuti ilmunud mälestuste kogumikus, raadiosaadetes jne. Lähene misnurgad tundusid kuidagi kitsaina — igauks käsitles mingit ühte aspekti Arvo Ratassepä mitmekülgses tegevuses, millega temal oli tulnud kokku puutuda. Mida uut öelda? Kirjutada eredamalt meeldesööbinud, ka koomilistest juhtumest, anda temast n.-ö. inimlik portree? Nii sügava jälje eesti koorikultuuri ajalukku jätnud inimese puhul tundus see lähene misnurk olevat tühisvõitu. Mulle paistab, et tema elutööst pole ikka veel enam-vähem kõikehaaravat kokkuvõtet. Otsustasin kirjutada Arvo Ratassepä suures plaanis. Kui mõnele lugejale tundub, et selles loos pole tema jaoks midagi uut, palun vabandust. Loodan, et teistele võib siiski niisugune lähene misnurk pakkuda huvi.

Eesti koorikultuuri arenguloos on olnud nii kõrghetki kui tagasiminekuid. Kui täna meenutada aastaid 30-40 tagasi, võime täheldada, et need aastad olid küllaltki tähelepanuväärsed selle poolest, et eesti koorimuusika elas tervikuna intensiivset elu. Kooride arv oli suur, kusjuures silmapaistvaid tippkoore oli mitte üksnes suuremates linnades, vaid ka maarajoonides. Üheks kooride tegevust stimuleerivaks ajendiks olid üldlaulupeod, mis oma mastaapsuse ja emotsionaalsusega üha kasvasid, kajastades eesti rahva aina süvenevat ühistunnet ning vankumatut püüdu rahvuskultuuri arendamisele.

Nendel aastatel oli eesti koorikultuuri eestvedajaiks sellised korifeed, nagu Gustav Ernesaks, Tuudur Vettik, Jüri Variste, Karl Leinus, Heino Kaljuste, Arvo Ratasseppe jpt. Siinnimetatud on aga kõik läinud manalateele. Aja jooksul on nende asemele kerkinud noori ja võimekaid koorijuhte. Ometi on lahkunute hulgas neid, keda ikka ja jälle meenutame kui i s i k s u s i, kelle asemele pole minu meelest senini tulnud võrdväärseid mehi. Nimetaksin eeskätt maestro Gustav Ernesaksa. Aga ka Heino Kaljustet, kellest tegime lähemalt juttu "Muusikalehe" novembrikuu numbris seoses tema 70. sünniaastapäevaga. Täna meenutame samasuguse tähtpäevaga seoses Arvo Ratasseppe, keda meie keskel pole juba ligemale 10 aastat, kuid kelle ampluaa eesti koorimuusika arengus on olnud võrreldamatu.

Kes ta siis oli?

Sündis 17. märtsil 1926. a. kooliõpetajate perekonnas. Õppis Tallinna Reaalkoolis ja mõnda aega TPI-s arhitektuuri. Edasi viisid õpingud Tallinna Muusikakooli ja Tallinna Konservatooriumi. Viimase lõpetas 1955. a. prof. Jüri Variste koorijuhtimisklassis (koos Heino Kaljustega). Esimeseks

Õpilased A. Ratassepä juubelil. Esireas vasakult Viktoria Jaagomägi, Maie Kivita, juubilar, Vaike Uibopuu, Ene Üleoja (Kaasik). Seisavad Andres Heinapuu, Peeter Lilje, Jüri Rent.

töökohaks muusikapöllumil sai Tallinna Muusikakool — algul koorijuhtimise õppejõuna, hiljem lisaks õppealajuhatajana. 1958. a. asus ta tööle Tallinna Konservatooriumi dirigeerimise õppejõuna, hiljem oli dekaan ja koorijuhtimiskateedri juhataja, professor 1977. aastast. Tema käe all on saanud dirigendiks ligemale 50 noort. Nende hulgas Peeter Lilje, Heino Pehk, Peeter Perens, Jüri Rent, Vaike Uibopuu, Ene Üleoja jt.

Juba TPI-s õppimise ajal oli ta sealse meeskoori loomise algataja ja 1949. a. lõi ta oma esimese koorina praeguse meeskoori "Runo".

Arvo Ratassepä eestvõttel kutsuti ellu Tallinna Kammerkoor (1962), Vabariiklik Koorijuhtide Segakoor (1958), Teaduste Akadeemia meeskoor (1958), Teaduste Akadeemia naiskoor (1959). Kõiki nimetatud koore juhatas ta palju aastaid. Kõik need koorid olid n.-ö. tippkoorid, paistsid silma väga aktiivse kontserttegevuse ja — mis veel tähtsam — väga uudse ja omapärase repertuaari poolest. Arvo Ratassepä juhtimisel on nad saavutanud hinnatavaid kohti rahvusvahelistel koorifestivalidel ja konkurssidel, kõnelemata esikohtadest vabariiklikel võistulaulmistel.

Eriti tuleb esile tõsta Arvo Ratassepä erakordselt suurt tööd eesti koorimuusika arengus tervikuna. Ta oli üks juhtfigureid meie üldlaulupidude ja -päevade organiseerimisel. Koorijuhtide sektiiooni aseesimehena (esimees oli Gustav Ernesaks) ka repertuaari valimisel ja kujundamisel, seejuures oskas ta "valges majas" osavalt põhjendada koorijuhtide poolt valitud repertuaari põhimõtteid.

Arvo Ratasseppe võttis aktiivselt osa eesti koorijuhtide ja muusikaõpetajate kvalifikatsiooni tõstmise täiendusseminaridest Pärnus ja hiljem Vigalas. Väga tähtsaks pidas ta Eesti-väliseid sidemeid koorijuhtide ja kooridega, eriti Läti ja Leeduga, samuti Moskva ja Leningradiga, hiljem aga Soome ja teiste riikide kolleegidega. Need kontaktid avardasid meie koorijuhtide ja koorilauljate silmaringi ning andsid võimalusi oma koha määramiseks teiste kõrval. Et need sidemed arenesid põhiliselt teiste maade kooriühingute abil, oli Arvo Ratasseppe ka üks Eesti Kooriühingu asutamise initsiaatoreid. Viimane saigi teoks 1982. a., kusjuures tema valiti ühingu juhatajaks aseesimeheks (esimeheks jällegi Gustav Ernesaks). Nad moodustasid noil aastatel väga tugeva ja autoriteetse tandemi meie kooriliikumise eesotsas.

Üldlaulupidude üldjuhupildis on Arvo Ratasseppe olnud viiel korral (1965., 1969., 1975., 1980. ja 1985. a.) ning koolinoorte laulupidudel neljal korral (1967., 1972., 1977. ja 1982. a.). Peale selle lugematu arv kordi vabariiklikel kooriliikide laulupäevadel ning rajoonide/linnade laulupäevadel.

Aga milline oli Arvo Ratasseppe n.-ö. inimesena?

Minu arvates on seda eriti õnnestunud ja samal ajal üldistatult väljendanud üks tema lähedasemaid kolleege ja sõpru tema mälestuseks kirjutatud nekroloogis: "Ta rahutu ja alati otsiv natuur on jätnud meie tänasesse koorimuusikapalgesse lugematuid temalikke jooni... Ta oli liider, kelle energia ja suutlikkus pidevalt aktiveeris ja suunas temaga koos sammunud mõtet ja tegu. Ta oli üks aktiivsemaid ja siittvamaid, kõige uuema kaasaminejaid-mõtlejaid... Ta armastas ja austas oma ala piiritult. Jäi tahtmatult mulje, et ta pidevalt oli mingis lakkamatus ajapuuduses. Alateadlikult oli ta mures, et ei suuda oma elu jooksul kõike kavandatud lõpule viia. Tema ettepoole, homsesse suunatud mõte ja tegevus pürgiv vaimne mina jäid talle truuks ka ränkasketel haiguspäevadel." Ja lõppkokkuvõttes: "Tema suurus seisnebki selles, et ta kohalolek ja mõju meie kooriliikumises elab üle aegade." ("Kodumaa", 14. jaan. 1987.)

AKSEL PAJUPUU

70 aastat tagasi

Märts 1926

Kontsertidega Tallinnas ja Tartus tähistas oma 35. muusikalise tegevuse aastapäeva Aino Tamm. Meeldiv on märkida, et suhteliselt eakalt juubilar oli kuulama tulnud suurel hulgal noori. Mõjuvamad tema esituses olid eesti rahvalaulud "Orjalapse hällilaul" ja "Tütre tänu".

Samal kuul tähistas oma 15-aastast lavategevuse juubelit "Estonia" operetitähed Grete Sällik. Piletid olid juba etendusele eelneval päeval välja müüdnud. G. Sällik esines peaosas Kurt Zorligi operetis "American girl". See oli moodne lavateos, milles valitsesid fokstrott, šimmi ja valss. Artur Lemba, kes oli käinud seda vaatamas, leidis, et "suurt muusikalist väärtust siin pole, aga üldse on see operett väga elavalt ja lõbusalt libretisti poolt kokku seatud." Helmi Einer ja Made Päts olid väga kenad mannekeenide osas, nagu harilikult võlusid Alfred Sällik, Agathon Lüdigi ja Eduard Kurnim. Kuid ajaleht "Vaba Maa" lisas ka, et "kuna mõnedel lauljatel hääled mitte just liig suure kõlarikkusega välja ei paista, peaks R. Kull, kelle tublil juhatusel orkester seisis, oma saatmist veel tasasemalt läbi viima."

Johann Straussi "Mustlasparun", mis märtsi esimestel päevadel "Estonias" lavale jõudis, oli esmakordne selle poolest, et kasutati operetinäitlejate asemel ooperisolistide. Sellega vähenes küll tüki operetlikkus, võitis aga muusikaline külg. Saffi osatäitja Ida Loo ilus ja kõlav häälehelises hästi keskmes ja madalas registris. Kenasti laulis Marta Rungi, väljendades muusikaalsust ja tundelikkust ühenduses hästi koolitatud häälega. Vähem oldi rahul peaosalise hr. Viikholmiga. Tema laulmisel polnud küll vigagi, kuid lavaliselt oli ta nõrk. Prl. Hella Juurikson polnud aga õige osa peale sattunud. "Muusikaleht" väidab, et "ühelgi mustlase vanamoorigil ei leia me nii õrnakõlalist häält".

13. märtsil esietendus Viljandi "Ugalas" Lehari "Krahv Luxemburg". Muusikajuht oli A. Tõnisson, näitejuht aga külalisena Agathon Lüdigi Tallinnast. Ettekanne kannatas üksikute näitlejate piiratud ettevalmistusega.

Pärast kaheaastast vaheaega tuli samas lavale aga S. Jonesi operett "Geiša", "Christomuse" varjunime taha peitunud arvustaja küsib: "Kuhu oli jäänud too suur koor, mille ta me pole harjunud "Geišat" nägema? Ei saa ju nimetada kooriks neid paari piuksuvat inimest, kes kuidagi ei taha kuulata taktipulka. Geišadest laulis üks prl. Parik, kuna teised tegid ainult sarnaseid suuliigutusi... Mehi oli püstitatud paar tükki ja needki ainult dekoratsiooniks. See oligi koor ja tõesti peab imestama, et orkestrijuht sõandas sarnase värdjaga välja tulla. Rängalt öeldud, eks ole? Kõik muugi oli siin vastukarva. Nii ilmus Minosa "10<N>000 röömu" teemajast lavale, pöskedel vägev kord punast värvi, silmaalused siniseks ja rohelineks võõbatud, seljas aga viletsaim rõivas, mis leida "Ugala" garderoobist. Tema laulu ei võivat aga laulaks nimetadagi. Ja arvustaja küsib: "Kes oli see suurgeiša Mimosa, keda "Ugala" teatrikomisjon julges publikule näidata? Meile täiesti tundmatu suurus pr. Toom, kes kuskilt ilmakaarest ootamatult ilmunud Viljandisse ja õkva kukkunud "Ugalasse" priima ossa."

Tartu Kommertsgümnaasiumi muusikaõpetaja Herman von Andreae oli tavaliste laulutundide toel 1925. a. märtsis lavale toonud Chr. W. Glucki ooperi "Orpheus ja Euridike" lühendatud variandi. 5. märtsil 1926 esitati teos aga juba tervikuna. Vaid peaosalisel olid väljast, hr. Arnold Vissmann Orpheuse osas ja prl. Aino Riomar Euridikena. "Väga meeldiva mulje jätsid I. vaatuse kooristseenid, olles tihedad ja läbitõttatud liikumisega", kirjutas "Postimees".

P. Tšaikovski "Padaemandat" oli "Estonias" etendatud juba 6 nädalat. Sellele vaatamata oli 7.

märtsil jälle täissaal. Liisa osas debüteeris Olga Torrokkoff-Tiedeberg. Kõige enam õnnestus tal kaasakiskuvalt läbimängitud armastusstseen Hermanniga 2. pildis ja ilmekalt ettekantud aaria 6. pildis.

Kuid "Padaemandat" oli märtsis 1926 veelgi põhjust vaatama minna. Siis, kui Hermann osas astus üles Leedu tenor Kipras Petrauskas. Kahjuks ei vastanud Hermann partii päris hästi tema hääle omadustele. Seevastu suutis Petrauskas Cavaradossina "Toscas" publikut terve õhtu niivõrd kütkestada, et ta etenduse lõpul teenis välja tormilised kiiduavaldused. Toscat laulis Helmi Einer. Scarpia partii esitas kindlusega Karl Viitol, Raimund Kullile võis aga ette heita liiga tugevat orkestri kaasmängu. Üks arvustustajast, Theodor Lemba leidis ka, et Scarpia uhetele lossiruumidele ei sobi kusagilt kolikambrist toodud vana tolmune sohva ja kirjutuslaud, mis sarnanes rohkem köögilavale.

Niguliste Lauluselts, mida pärast tervislikel põhjustel tagasiastunud K. Tärnpud juhatas O. Hörshelmann, tuli "Estonia" kontserdisaalis kuulajate ette Händeli oratooriumiga "Judas Macabeus". Palmipuudepühal esines aga Enrico Bossi oratooriumiga "Kaotatud paradisi". Estonia Muusikaosakonna segakoor Juhan Aviku juhatusel.

Läinud aastal, kui Liivi laulukoor Tallinnas ja Tartus viibis, lubas Eesti seltskond juhatajale prl. Staltele, kes ainelistel põhjustel jätnud katki Riias õppimise, edasiõppimise võimaluse Tallinnas. Prl. Stalte saabuski nüüd Eestimaa leulmist õppima. Riias elas aga sel ajal mitusada eestlast, kes oma rahvuse säilitamise olid võtnud endale südameasjaks. Tegutsesid sega- ja meeskoor ning näitetrupp.

Endine Moskva ooperi lauljanna Niina Koschitz esines 22. märtsil "Estonia" kontserdisaalis. Glinka, Rahmaninovi, Schumanni,

Skrjabini ja Bachi laulud leidsid ajakohase tõlgituse. Võib-olla võis seda öelda ka Fauré, Debussy ja Raveli teoste kohta, kuid Th. Lemba, kelle arvamus on meieni jõudnud, ei pidanud neid autoreid helilooja nime väärilisteks.

2. märtsil oli rohkearvuse kuulajaskonna kokku tõmmanud Aleksandr Borovski. Nagu ikka, saavutas pianist ka seekord just virtuoslike paladega publikuga hea kontakti. Prof. Borovski osales ka 5. märtsi sümfooniakontserdil, kus ta sooleeris hiilgava virtuositeedi ja temperamendiga Liszti "Surmatantsus".

Muidu aga kippus sümfooniakontsertide publik kokku kuivama. Põrandal võis loendada kuulajaid 150 ümber, rõdul 30-40. Ometi olid piletid odavad. Rohkem publikut tõid kokku kuulsused, kuid ka siis olid 3/4 saalisolijaist muulased. See-eest võis aga palju rahvast kohata näokattepidudel, kus pilet maksis 300-500 mrk. Märtsis 1926 tuldi välja isegi ideega ooperi- ja sümfooniaorkestri ülalpidamiseks "Estonia" kontserdisaalis panna käima kino.

19. märtsil tähistati Tartus August Nieländeri muusikalise tegevuse 15. aastapäeva. Kohaliku Konservatooriumi sümfooniaorkestrit juhatas juubilar. Muuhulgas mängis seal Vladimir Samõko Paganini Viulikontserti.

MATI MÄRTIN

V. Samõko

KOLM PÄEVA TUMPSu

(Algus 15. lk.-l)

TUMP-festivalid kui uuendusmeelsele muusikaloomingule impulsside andjad

Tuleb paratamatult nõustuda G. Ligeti arvamusel, et nüüdisaja novaatorlikumat heliloomingut luuakse esijoones kammermuusikana selle kõige mitmekesisemates avaldusvormides. Ka tänapäeval kirjutatakse head sümfoonilist muusikat, kuid vähesed on võimalused selle ettekandmiseks, kuna Ligeti sõnul reisib enamik tunnustatumaid dirigente ringi ikka

enam-vähem ühtede ja samade teostega ning ainult vahel harva lipsab sinna sekka ka uudisloomingut. Lisaksin, et kammermuusikas on uuenduslike väljendusvahendite kuulajateni toomiseks helilooja käsutuses tavaliselt ka tunduvalt parema ettevalmistusega interpreetid, kellele luues võib enesele lubada instrumendi võimaluste maksimaalset ärakasutamist. TUMP-festivalid on seetõttu tänaste eesti uuendusmeelsetele autoritele ülimalt olulise faktusega.

Veel ühele faktorile tahaksin tähelepanu pöörata. Nimelt on väga tervitatav ja oluline see, et igal taolisel festivalil on vaatluse alla

võetud mõne olulisema nüüdisaja autori looming. Selline iga-aastane spetsialiseerumine on eriti oluline õpivõimaluste seisukohalt kompositsioonile spetsialiseerunud üliõpilastele. Kahjuks kohtasin tänavusel festivalil aga vaid paarikolme selle eriala tudengit.

Lõpetuseks tahaksin tänada kõiki tänavuse TUMP-festivali organisatoreid ja esinejaid, kelle tänuväärse töö tõttu uue muusika valdkonnas on ka lõpuks siinmail jää hakanud tasapisi liikuma ning kadumas tunne, et, tsiteerides E.-S. Tüüri, "Eesti on nagu nurga taga."

AARO PERTMANN

UUT ESTI RAHVUSRAAMATUKOGU MUUSIKAFONDIS

Noodid

Ave Maria: vokaalalbum. — Moscow, 1994.

Ciurlionis, M. K. Ausgewählte Klavierwerke; Fugos vargonams; Kyrie. Gloria. Agnus: [segakoorile a capp.]; Rudo: piano solo; Sonata F-dur fortepiloni VL 155 (1898); Tema ir variacijos D-dur fortepiloni; Teve musu: piano solo. — Kaunas, Leipzig, Vilnius, 1944-1995.

Schoenberg, Arnold. Kammer-symphonie: op. 9 (orkestripartiid — 15 tk.). — [Wien], 1950. Szlagiery starej Warszawy. — Warszawa, 1994.

Viewers: Liudies mokykloms lengvesniuju lietuvisku dainu rinkinys. — Vilnius, 1991. Webern, Anton. Variationene für Klavier: Op. 27. — [Wien], 1965.

Heliülevõtted

Kompaktplaadid

Gallus, Jacobus. Opus musicum / Perf. by Huelgas Ensemble, cond. P. Van Nevel. — 1994. The Hilliard Ensemble. Officium. — 1994.

Lloyd Webber, Andrew. Surrender: The unexpected songs / Perf. by: S. Brightman, soprano, Orchestra, choir, soloists. — 1995.

Marsalis, Wynton (trompet) & Marsalis, Ellis (klaver). Joe Cool's blues. — 1995.

Neidich, Charles (klarnet). Clarinet quintets & quartet. — 1995.

Thielemans, Toots (suupill). Bluesette. — 1985.

Vollenweider, Andreas, autor, esit. The trilogy. — 1990.

Helikassetid

Def Dames Dope (ansambel). Wicked & wild. — Tallinn, 1995.

Eesti hit 4. — 1995.

Mr. Happyman (ansambel). Lõvistida. — 1995.

Kajem (ansambel). Suite gothic. — Tallinn, 1995.

Must Q (ansambel). Puhastus. — Pärnu, 1995.

New horizons. Wonderful instrumentals vol. 1, 2. — Tallinn, 1995.

Pedrohit-Welcome to the Pedroland. Vol. 1. — Tallinn, 1995.

Seelikütid 3.

Veerman, Piet (laulja). Zijn Mooiste songs. — 1995.

OODATAKSE KONTAKTE JA UUTE TEOSTE PARTITUURE

"Gaudemus Information"

Projekt külalisdirektide vahetamiseks

Orkestri "Sinfonia Bucuresti" dirigent Florin Totan soovib leida kontakti erinevate direktidega, kes oleksid huvitatud külalisesinemistega seotud vahetusprogrammi projektist. Samuti palub ta endaga ühendust võtta nendel Lääne-Euroopa heliloojatel, kel oleks mingil moel võimalus aidata teda ja tema orkestrit.

Info: Florin Totan, Str. Rezonantei 2, B1, 12 AP 29, sector 4, 75519 — Bucuresti, Romania tel/fax: -40-1-6832289

Heidelbergi juubelipidustusteks

X rahvusvaheline uue muusika festival "Gegenwelten" toimub Heidelbergis käesoleva aasta 2.-9. juunini. Festivali peetakse Heidelbergi linna 800. aasta juubelipidustuste ajal. Oodatakse heliloojatele lühikesi (mitte rohkem kui 5 minuti pikkusi) hommage'e linna nimest tuletatud nootidele (h-e-d-e-b-e-g). Ka teised ideed on teretulnud.

Teosed peavad olema kirjutatud ühele või enamale alljärgnevatel instrumentidel: hääl, viiul, flööt, klarnet, kitarr, löökpillid, klavessiin, klaver ja orel. Hommage'id kantakse ette festivali lõppkontserdil. Valitud teostest tehakse CD.

Info: Kulturinstitut Kompositionen gestern-heute e.V.

Theaterstr. 11, 69117 Heidelberg, Germany.

Tel. -49-6221-166761, fax -49-6221-182072

e Music

on osa USA-s asuvast mittetulunduslikust Elektroonilise Muusika Fondist ning kujutab endast ülemaailmset teenidusfirmat, mille kaudu on võimalik lihtsalt ja kiiresti tellida endale suure valiku hulgast vajaliku eksperimentaal- või elektroonilise muusika CD. Selle firma kaudu saab tellida ka selliseid kompaktplaate, mida oleks muidu keeruline kätte saada, mis on näiteks toodetud väikeste plaadikompaniide, sõltumatute heliloojate või interpreetide poolt. Püütakse teha kättesaadavaks iga plaati eksperimentaal-, ekseptsionaal- ja elektroonilist muusikat.

Erinevad e Music kataloogid on olemas mitmetes meediakanalites, sh. Internetis. Selles on järgmised alalõigud: elektroonilise muusika ajalugu, vähekasutatavad soundid, arvutimuusika, uued lähenemissuunad improvisatsioonikunstile, erinevate heliloojate portreed, interaktiivne muusika, XX sajandi interpreetid ja palju muud. Huvitatutel on 100 USD sissemaksmise järel võimalik ühineda INNER CIRCLE'iga. See annab mitmeid privileege.

Address: Electronic Music Foundation, 116 North Lake Avenue, Albany NY 12206, USA. Voice -1-518-434-4110, fax -1-518-434-0308

Oodatakse partituure

The B. M. A. Ensemble otsib uute teoste partituure 1996/97. hoajaaks. Instrumentarium: kvintett - flööt, klarnet, viiul, tšello ja kitarr.

Address: Yves Müller, 3 rue Damremont, 44100 Nantes, France.

Bass Instincts tahab repertuaari laiendada

Kaks rahvusvaheliselt tunnustatud virtuoosi Henri Bok (Holland) ja Lawrence Cherney (Kanada) on moodustanud uue ja värskekõlalise duo bassoboole ja bassklarnetile. Nad on esinenud mitmetes maades ja nende repertuaar on väga mitmekülgne, sh. mitmete maade heliloojate poolt spetsiaalselt sellele duole kirjutatud teosed. Aga nad otsivad lisa.

Partituurid saata aadressil: Henri Bok, Methenesserlaan 236, NL-3021 HN Rotterdam, Netherlands tel. 31<N>10-47890661, fax: 4773295

1997. aasta ISCM-i muusikapidustusteks Sõulis

Rahvusvaheline Uue Muusika Ühing (ISCM) pidustused toimuvad 24. septembrist 1. oktoobrini 1997 Sõulis. Festivali põhitoomaks on "Nimihääl muusikas". Uudisteosed ka kõikvõimalikes muudes žanrites peavad saabuma hiljemalt 30. maiks 1996. Osavõtumaks 25 hollandi kuldnat tuleb tasuda rahvusvahelistes rahakaartides, eurotšekkides või sularahas. Pangatšekke vastu ei võeta.

Adress: ISCM, c/o Gaudemus Swammerdamstraat 38, 1091

RV Amsterdam, The Netherlands. Tel. -31-20-6947349, fax -31-20-6947258

Sealt saab ka lähemat informatsiooni.

Eesti Kontsert KONTSERDID APRILLIS

1. IV kell 18.00 Toomkirik, 3. IV kell 18.00 Jõhvi kirik — KANNATUSAJA MUUSIKA. "HORTUS MUSICUS", dirigent ANDRES MUSTONEN. 12.+16. saj. Euroopa katoliku kiriku muusika.

2. IV kell 19.00 Mustpeade Olavi saal — sopran KRISTIN THEISEN (Norra), klaver GEIR HENNING BRAATEN, Grieg.

4. IV kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — ERSO, dirigent RAVIL MART+NOV (Venemaa), solist TOOMAS VAVILOV (klarnet). Beethoven, Weber, Rahmaninov.

4. IV kell 19.00 Haapsalu Toomkirik, 5. IV kell 19.00 Rakvere kirik, 6. IV kell 19.00 Niguliste — GREGOORIUSE LAULE KANNATUSNÄDALAKS. Kunstiline juht TOIVO TULEV, orel INES MAIDRE.

5. IV kell 16.00 Halliste kirik, 6. IV kell 11.30 Niguliste — RAM. KANNATUSNÄDALA MOTETID JA RESPONSOORIUMID. Dirigent TOOMAS SIITAN. Tomás Luis de Victoria (u. 1548+1611).

7. IV kell 16.00 Estonia Kontserdisaal — EESTI POISTEKOOR, dirigent VENNO LAUL. Vana ja nüüdisaegset sakraalmuusikat.

9. IV kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal — klaver Vardo Rumessen. Skrbjani etütüdid ja poemid.

10.+13. IV KLAVESSIIINIPÄEVAD

Päevade peaktüalisteks on Prantsusmaa tuntumaid klavessiniste Huguette Dreyfus Pariisist ja Edward Parmentier.

Eesti klavessiinikooli esindavad Eesti Muusikaakadeemia klavessiinõppejõud Imbi Tarum ja "Hortus Musicuse" solist Ivo Sillamaa. Toimuvad ka Eesti Muusikaakadeemia tudengite ja Vanalinna Muusikakooli õpilaste klavessiinikontserdid ning külalissolistide workshop'id. Orkestrikontserditel saadavad osalevad klavessiniste "Hortus Musicuse" barokkorkester Andres Mustoneni juhatusel ja Tallinna Kammerorkester.

Päevade kontserdikavades on läbilõige klavessiinile kirjutatud muusikast alates raudvarast J. S. Bachist ja lõpetades tänapäevaheliloojate Alfred Schnittke ja Peeter Vähiga.

10. IV kell 19.00 Tallinna Raekoda — Avakontsert. Bach, Vahi "Neli Revali gravüüri".

11. IV kell 12.00 Vanalinna Muusikamaja — EDWARD PARMENTIER (USA) workshop, kell 16.00 Assauwe torn — EMA tudengid, kell 19.00 Assauwe torn — HUGUETTE DREYFUSI (Pariis) klavessiinõhtu. Couperin, Rameau, Bach, Scarlatti.

12. IV kell 11.00 Assauwe torn — H. DREYFUSI workshop EMA tudengitele, kell 16.00 Assauwe torn — Vanalinna Muusikamaja ja klavessiinõpilased ja -õpetajad, kell 19.00 Assauwe torn — EDWARD PARMENTIER' klavessiinõhtu. Bach, Händel, Scheidt, Sweelinck, Böhm.

13. IV kell 11.00 Assauwe torn — workshop EMA tudengitele, kell 19.00 Tallinna Raekoda — LÖPPKONTSERIT. Haydn, Schnittke, Bach.

16. IV kell 19.00 Estonia Teatri Talveaed — JÜRI PÄRG 65.

17. IV kell 18.00 Võru Muusikakool, 18. IV kell 18.00 Põlva Muusikakool, 19. IV kell 18.00 Rääpina Muusikakool, 21. IV kell 16.00 Rakvere Kauri kool, 23. IV kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — klaver LAURI VÄINMAA. Beethoven.

19. IV kell 18.00 Kuressaare Muusikakool, 20. IV kell 12.00 Muhu kirik, 24. IV kell 19.00 Pärnu Raekoda, 30. IV kell 19.00 Mustpeade Maja Valge saal — TALLINNA KEELPILLIKVARTETT. Mozart, Webern, Sallinen.

20. IV kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 21. IV kell 16.00 Mustpeade Maja Valge saal — VIVALDI — Punane preester. "HORTUS MUSICUS", dirigent ANDRES MUSTONEN.

21. IV kell 16.00 Viljandi Jaani kirik — NOOBEL NELIK. Mozart, Schubert, Tobias, Tubin.

23. IV kell 19.00 Järva-Jaani Kultuurimaja — TALLINNA SAKSOFONIKVARTETT. Bach, Štedrin, Warre, Watson.

25. IV kell 19.00 Estonia Kontserdisaal — ERSO. Dirigent ARVO VOLMER. T-ello THORLEIF THEDEEN (Rootsi). R. Strauss, Brahms.

24. IV kell 19.00 Valga Muusikakool, 25. IV kell 19.00 Purse linnus, 26. IV kell 19.00 Tallinna Raekoda — ANDRES MUSTONEN "Suur Muusikaakadeemia". Beethoveni viiulisonaadid.

27. IV kell 18.00 Tartu Ülikooli aula, 28. IV kell 16.00 Estonia Kontserdisaal — "A swingle spring". EESTI FILHARMOONIA KAMMERKOOR. Dirigent WARD SWINGLE.

Eesti muusika päevad 1996

12.04. kell 18.00 "Estonia" talveaed — LINNAMUUSIKUD. EESTI VAIMULIKUD RAHVALAULUD. T.Tulev, M.Kõlar, L.Sumera.

13.04. KELL 15.00 PÜHAVAIMU KIRIK — NIINA MURDVEE - viiul, P.AIDULO - orel. H.Eller, A.Kapp, E.Kapp, M.Mägi, U.Sisask.

18.04. kell 18.00 Mustpeade Maja — MAMMUTKONTSERIT. Tallinna saksafonikvartett, klaveriduo SAKKOS-PEÄSKE, Silver brass, H.MÄTLIK, M.VALDMA. M.Siimer, E.Oja, A. Põldmäe, T. Kõrvits, T. Tulev, E. Vetemaa, E.Mägi, R. Rannap.

19.04. kell 19.00 Mustpeade Maja — "Noorte Filharmoonia", dir. TOOMAS KAPTEN. M.-M. Lill, E. Oja, A. Pertmann.

20.04. Estonia kontserdisaal — Tallinna kammerorkester dir. OLARIELTS, FLORIAN MEIEROTT (Saksamaa) — viiul. J.Rääts, E.Tamberg, T.Raadik, A.Marguste.

21.04. kell 16.00 Estonia kontserdisaal — Eesti Rahvusmeeskoor, dir. ANTS SOOTS. Uute koorilaulude võistlus.

Béla Bartók

Béla Bartók sündis 25. märtsil 1881. a. Nagyszentmiklósis õpetajate perekonnas. Tema äärmiselt intelligentse ja haritud vanemad võitlesid energiliselt talupoegade kirjaoskamuse ja eelarvamuste vastu. Käies nii suvel kui talvel maha kümneid kilomeetreid, veensid nad ümberkaudsete asulate elanikke panema oma lapsed kooli. Bartókite ümber koondusid lähikonna muusikaharrastajad, neist moodustatud orkestris mängis Béla isa esimest viiulit, ema aga andis huvilistele klaveritunde.

Niisiis kasvas poiss väga muusikalembelises õhkkonnas. Põdurast tervisest hoolimata oli Béla elav, terane ja töökas laps, kes kodus ema juhendamisel õppides tuli oma ülesannetega hästi toime. Kuid lugemise-arvutamise kõrval kõitsid ümbritsevad metsad, kastemärjad aasad, taime- ja loomariigi saladused Bélat sedavõrd, et tal tekkis koguni soov saada botaanikuks või zooloogiks. Missuguse vaimustusega korjas poiss taimi, kasvatas karvaseid tõuke, püüdis liblikaid ja putukaid! Siiski osutus muusikaanne tugevamaks sellest ajutisest lapsepõlvharrastusest. Béla ema mäletamist mööda oli pojakesel juba pooleteiseaastasena hämmastav muusikaline mälu. Kuulnud kord üht tema mängitud lõbusat tantsulugu, sundis Béla miimika ja käte abil ema taas klaveri taha istuma ja avaldas suurt rahulolematust senimaani, kuni too taipas mängida poisile meeldima hakanud tantsuviisi.

3-aastane Béla "saatis" ema musitseerimist mängutrummil ja püüdis ise klaveril üles otsida rändmuusikutelt kuulnud viise. Neljandal eluaastal puutus aga Béla isa orkestriproove jälgides kokku klassikalise ja romantilise muusikaga. Kõigest senikuuldust moodustus terava kõrvaga poisi tarbeks iselaadne helidemaailm, milles ta eristas ainult talle kuuldavaid meloodiaid ja harmooniaid.

Klaverimängu algteadmisi õpetas Béla ema. Poiss tegi kiireid edusamme ja hakkas peagi kirja panema omaloodud palu. Neis püüdis ta helide vahendusel edastada loodusmuljeid: loomade hääli, putukate suminat, vihmasabinat jne. Tookord komponeeritud lugusid meenutas B. Bartók

(BÉLA BARTÓK)

hiljem lastele mõeldud suurteose "Mikrokosmos" loomisel.

Oradeas ja Bistritas veedetud kooliaastatel täiendas B. Bartók agaralt oma haridust nii klaverimängus kui muusikaajalooliste ja teoreetiliste teadmiste valdkonnas. Esimese avaliku kontserdi kordamineku heaks oldi aga sunnitud väikesekasvulisele Béla meisterdama ortopeedilised paksutallalised saapad, et ta ulataks kasutama pedaalile!

Kohalik ajaleht kiitis paljusõnaliselt väljapaistvalt andeka 12-aastase pianisti imetusväärset jõudu ja siirast väljendustahet. Kõhn koolipoiss, kes nii võimukalt valdas suurt instrumenti, näis kuulajaile otsekui võlyrina. Koguni geeniuksks tituleeritud Béla tohtu menu sundis ema kuuletuma paljudele nõuandjatele ja sõitma pojaga Bratislavsse. F. Erkeli juhendamisel arenes noor muusik väga kiiresti; ta sai nüüd käia kontsertidel, teatrites, tutvuda kuulsal Liszt'i muusikaga. Kõik see kallutas B. Bartóki üha kindlamalt heliloomingu ja rahvamuusika kogumise-uurimise poole.

Kuigi lütseumi õpetajad soovitasid teoreetilistes distsipliinides eriti edukale Bartókile teadlase karjääri, valis noormees komponisti tee, nägemata paraku ette teda ootavaid raskusi, loobumusi, pettumusi — Béla Bartóki kui artisti, folkloristi ja

komponisti hakati ju vääriliselt hindama alles pärast tema surma!

Oma haridustee lõpetas B. Bartók 1903. a. Budapesti Muusikaakadeemias heliloomingu alal H. Koessleri ja klaverimängus F. Liszt'i õpilase I. Thomani juures. Sellest ajast pühendas B. Bartók end muusikaloomisele, et rõõmustada kogu maailma oma suurepärase teostega: ooperiga "Sinihabe loss", balletiga "Võlumandariin", kontsertide, süitide, kvartetide, rohkete miniatuuridega. Enamikes neis kasutas ta ungari, rumeenia, slovaki rahvalaulu- ja tantsuviise, milliseid ta kogus ja töötas läbi oma paljudel rännakuil mööda nende maade külasisid.

5-aastane Béla

Õige vastus Evald Kullerkupult

Veebruarikuu ML-s ilmunud ristsõna õige lahendus on **Johannes Hiob**, varjunimega **Johannes Velv**, teose nimeks "Jesaja kuulutaja". Õigeaegselt saabus ainult üks õige vastus Lääne-Virumaa kauaaegselt laulumehelt ja koorijuhilt Evald Kullerkupult.

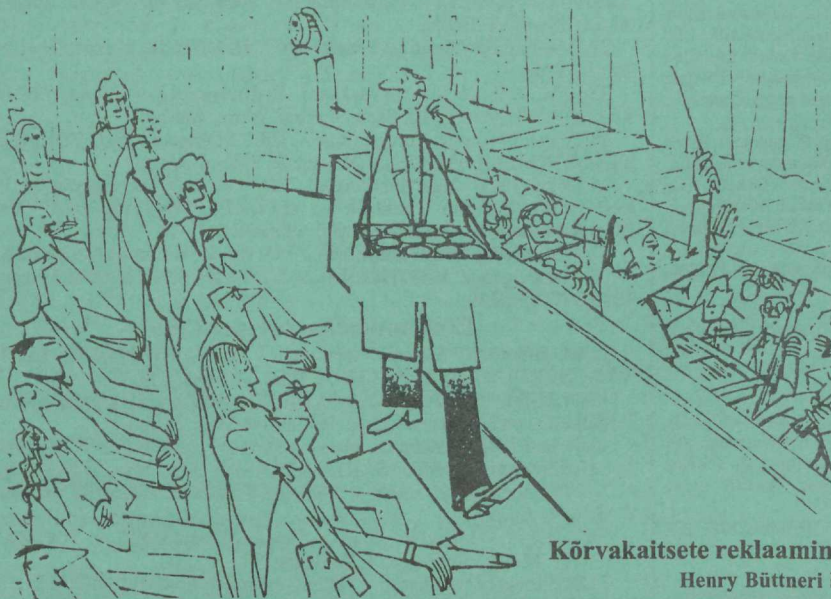
Seega loosimist vaja ei läinud. Tema preemia aga suurendame 150 kroonini.

GUINNESSI REKORD

SUURIM KOOR — 60 000 inimest — esines koorifestivali lõppkontserdil Breslaus (Saksamaa) 2. augustil 1937. a. Üldse võttis konkursist osa 160 000 lauljat. Selle rekordi puhul pole arvestatud selliseid koore, mis on tekkinud, kui publik laulab staadionidel esinejatega kaasa.

Kõrvakaitsete reklaamimine.

Henry Büttneri šarž.

Muusikaleht

Peatoimetaja: Mart Vainu. Korrespondent: Aaro Pertmann. Väljaandja AS BALBI Tallinn 34 (EE0034) pk 996. Teisipäeval ja neljapäeval 9.00—11.00 tel. 52 51 24. Honorari saab kätte Tallinn, Narva mnt. 5 II k., tuba 2 (tel. 43 77 33 või 43 77 51). Ka väljaspool Tallinna elavad inimesed saavad need pealinna külastades sealt kätte. Postiga honorare ei väljastata.

RAHVUSRAAMATUKOGU
LAP